

Ministerul Finanțelor

Nota

privind riscurile bugetar-fiscale

Chișinău, 2019

Cuprins

Introducere	3
1. Riscuri bugetar-fiscale explicite	5
1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice	5
1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare	7
1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare	9
1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat	11
2. Riscuri bugetar-fiscale implicite	14
2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale	14
2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat	19
2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar	30
2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”	34
2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP)	35
2.6 Alte riscuri	45

Introducere

Riscurile bugetar-fiscale reprezintă factorii care pot determina devierea rezultatelor bugetar-fiscale de la așteptări sau previziuni inițiale și care necesită o gestionare proactivă. Riscurile pentru buget pot apărea în rezultatul șocurilor macroeconomice, unor decizii ad-hoc referitoare la politica bugetar-fiscală și/sau din materializarea obligațiilor contingente. Datoriile contingente pot fi explicite, avînd o bază legală clară, cum ar fi garanțiile de stat pentru împrumuturi; sau implicite, care nu sunt bazate pe reglementări clare, dar pot surveni drept consecință a unor evenimente neprevăzute, care să necesite intervenția statului.

Scopul acestei Note este de a identifica riscurile potențiale pentru buget și de a estima probabilitatea riscului și a impactului acestuia în caz că se produce riscul. În afară de aceasta, sînt descrise și măsurile de atenuare a riscurilor, dacă acestea au avut loc, sau mecanismele care sunt prevăzute de cadrul normativ sau urmează a fi elaborate pentru a reduce riscurile bugetar-fiscale.

Boxa 1. Evaluarea impactului și probabilității riscului

Evaluarea impactului și probabilității riscului se bazează pe analiza estimărilor din Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) din ultimii 6 ani. Dimensiunea devierilor între estimarea indicatorilor și realizarea acestora, precum și frecvența acestor devieri reprezintă niște indicatori utilizați pentru estimarea impactului potențial și probabilitatea diferitor riscuri. Evaluările, deși nu sunt statistic reprezentative, reprezintă niște aproximări, reieșind din informația disponibilă (câte 4 estimări a unui indicator pentru fiecare an din cei 6 analizați vs realizarea acestui indicator).

Impactul riscului este:

Jos – dacă abaterea între estimări și date executate este mai mică de 1% din PIB

Mediu - dacă abaterea între estimări și date executate este între 1% - 3% din PIB

Ridicat - dacă abaterea între estimări și date executate este mai mare de 3% din PIB

Probabilitatea riscului este:

Joasă – dacă riscul se produce în mai puțin de 10% de cazuri

Medie - dacă riscul se produce între 10% și 30% de cazuri

Ridicată - dacă riscul se produce în mai mult de 30% de cazuri

Tabelele de mai jos prezintă tabloul riscurilor bugetar-fiscale aferente, cu o scurtă explicație a tipurilor acestora și o evaluare preliminară a importanței lor potențiale pentru Moldova (după caz).

Tabelul 1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

Risc	Natura riscului	Impactul potențial	Probabilitatea
Șocuri macroeconomice	Evoluții macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică și alterează poziția financiară	Ridicat	Ridicată
Estimarea veniturilor	Nerealizarea veniturilor planificate deteriorează soldul bugetar	Mediu	Ridicată
Cheltuieli neprevăzute	Obligațiile legale sau presiunile politice duc la ajustarea cheltuielilor și deteriorarea soldului bugetar	Mediu	Ridicată
Expunerea la datorie a sectorului public	Evoluțiile neprevăzute ale pieței, modificările ratelor dobânzii sau ale cursului de schimb duc la creșterea datoriei și a costurilor asociate deservirii acesteia	Mediu	Ridicată

În afară de riscurile explicite, bugetul poate fi expus și unor riscuri implicite care se prezintă mai jos.

Tabelul 2. Riscuri bugetar-fiscale implicite (inclusiv obligații contingente)*

Risc	Natura riscului	Impactul potențial
Insolvența întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat	Guvernul este obligat să salveze întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni cu cota statului aflate în insolvență	Ridicat
Insolvența sectorul financiar	Guvernul este obligat să salveze băncile ce prezintă importanță sistemică, aflate în insolvență	Ridicat
Transferuri majorate către autoritățile locale	Transferurile către autoritățile locale trebuie majorate pentru a se asigura prestarea serviciilor	Redus
Plăți în cadrul parteneriatului public-privat (PPP)	Plățile aferente PPP-urilor sunt mai mari decât se anticipase și decât sumele prevăzute	Redus
Executarea garanțiilor acordate de stat (cu excepția sectorului financiar)	Guvernul este obligat să efectueze plăți în cadrul garanțiilor de stat acordate	Redus
Sume insuficiente prevăzute pentru situații neprevăzute	Hotărâri judecătorești, înțelegeri de soluționare a unor dispute, dezastre naturale, etc. generează costuri bugetare ce depășesc nivelul planificat	Redus

**Notă. În cazul riscurilor implicite este dificil de a estima probabilitatea producerii riscului, deoarece datele disponibile în unele cazuri sunt foarte limitate și/sau nu permit acest lucru. Spre deosebire de riscurile explicite, evoluțiile din trecut nu oferă îndrumări relevante privind evoluțiile viitoare. De asemenea este greu de cuantificat numeric impactul potențial, acesta fiind doar estimat ca fiind unul ridicat, mediu sau redus. Estimarea impactului pentru riscurile implicite este bazată pe aceleași criterii ca și cele explicite: jos- mai mic de 1% în PIB, mediu – 1-3% din PIB și ridicat - mai înalt de 3% din PIB.*

1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice

Tendențe și evoluții recente

Principalul risc macroeconomic pentru estimările bugetare este asociat unei creșteri mai mici a PIB comparativ cu cea prognozată. Astfel, prognoza *inexactă sau fluctuantă* influențează mult poziția bugetar-fiscală estimată.

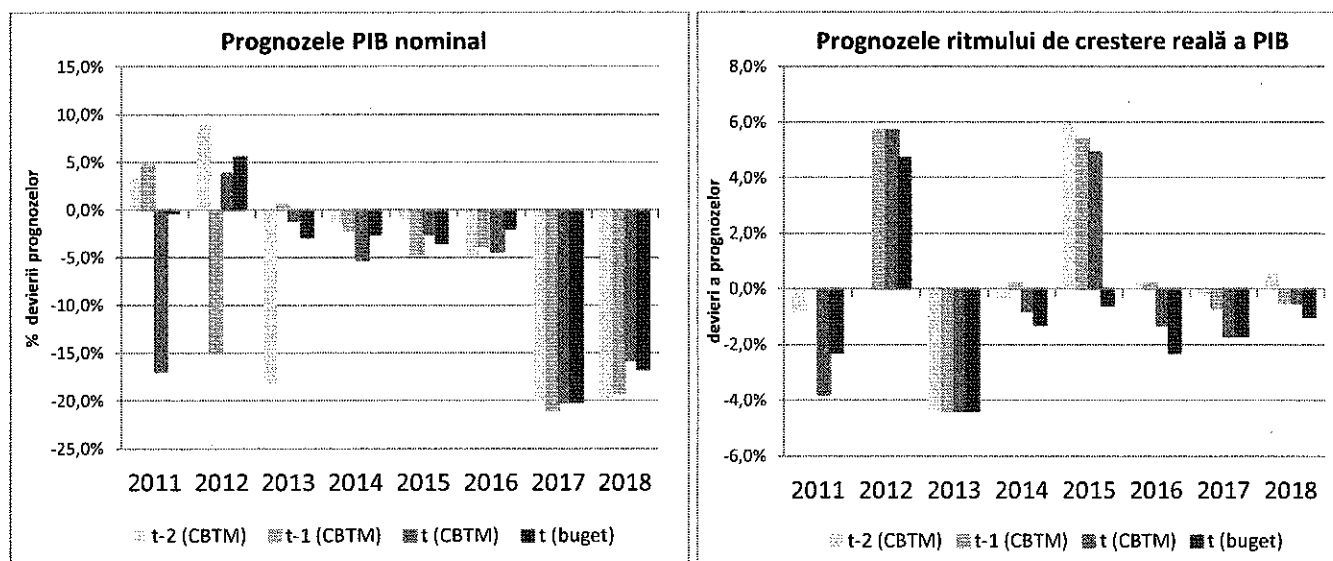
Din 32 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 22 cazuri, fapt ce indică **un grad înalt al riscului asociat estimărilor PIB** (ca impact și ca probabilitate).

Prognozele PIB, pentru ultimii 8 ani, demonstrează o tendință constantă de subestimare a PIB nominal. În ce privește rata reală de creștere a PIB, prognoza a fost supraestimată numai în anii 2012 și 2015. În acești ani economia a fost perturbată de secetă, ceea ce a afectat esențial producția agricolă, iar în anul 2015, în afară de secetă, un impact major l-a avut criza din sectorul bancar, care a determinat deprecierea monedei naționale.

Pe de altă parte, analiza prognozelor deflatorului PIB în această perioadă, la fel, indică o subestimare a acestuia, care poate fi explicată prin trecerea la regimul de țintire a inflației ($5\% \pm 1,5\%$, din anul 2012), astfel în prognoze utilizându-se ca reper nu atât prognoza, cât ținta acestui indicator. Ca rezultat, în caz că inflația realizată depășește ținta stabilită, cum a fost în anul 2015, aceasta explică subestimarea PIB nominal.

Este de menționat faptul, că estimările pentru anii 2017-2018¹, prezintă o discrepanță majoră în prognozarea PIB nominal, abaterile situându-se la un interval de 20% față de PIB, dat fiind faptul că, pentru acești doi ani, datele privind PIB realizat au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010.

Graficul 1. Devierea prognozelor PIB comparativ cu realizarea acestuia*

*Pentru fiecare an se prezintă devierea dintre prognozele efectuate în anii CBTM (3 ani: t-2, t-1, t), prognoza utilizată la aprobarea bugetului (t-buget) și valorile realizate de facto. Valorile pozitive înseamnă o supraestimare, iar cele negative – o subestimare.

¹ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei vechi de calcul SCN-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei noi de calcul SCN -2008/SEC-2010.

Privit din perspectiva bugetului, subestimarea PIB are efecte directe asupra estimării veniturilor (în sensul subestimării acestora), a limitei soldului bugetar, permis de lege, fiind stabilit ca pondere în PIB, precum și asupra nivelului de îndatorare a țării (ca pondere în PIB). Ca urmare, pentru a spori nivelul de exactitate, este necesar de a ajusta valorile prognozate cu devierile sistematice, ceea ce s-a aplicat în prezentarea care urmează.

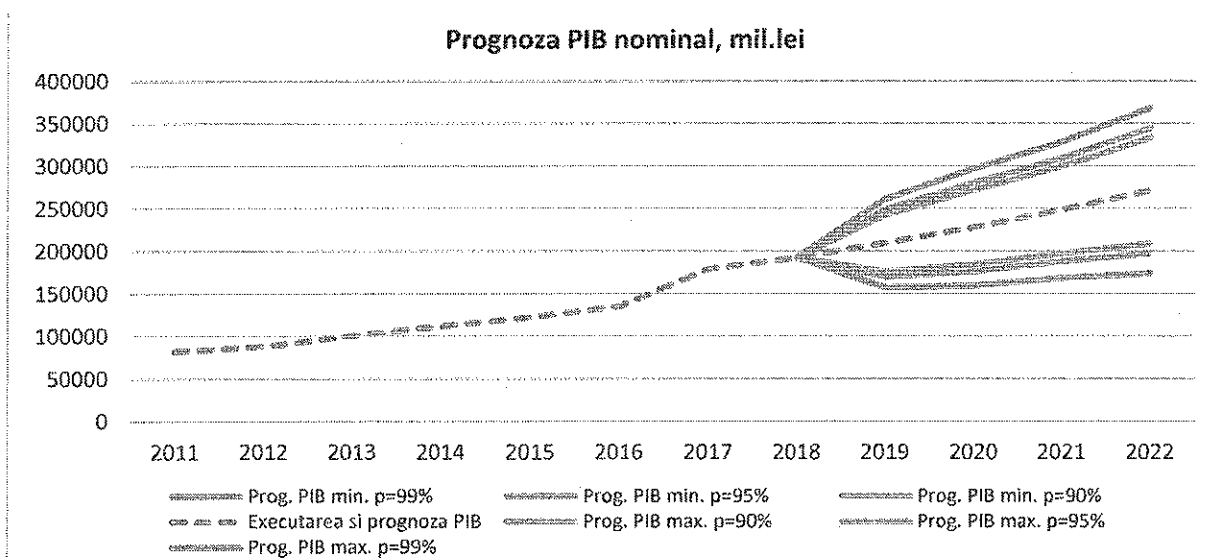
Prognozele PIB pe termen mediu

Începând cu anul 2018 Biroul National de Statistica a început implementarea metodologiei de calcul a Sistemului Conturilor Naționale a Organizației Națiunilor Unite, versiunea 2008/Sistemul European de Conturi, versiunea 2010 (SCN, ONU-2008/SEC-2010), în special întru elaborarea celui mai important indicator macroeconomic Produsul Intern Brut. În rezultatul implementării acestei metodologii a fost revizuită în creștere valoarea nominală a PIB pentru anii 2010-2018. Prognoza Ministerului Economiei și Infrastructurii a fost ajustată pentru a acomoda aceste modificări în metodologie și a avea pe viitor un șir de date comparabile.

Prognoza PIB pe termen mediu, actualizată în luna octombrie curent, este efectuată în baza noii metodologii de calcul a PIB, menționată mai sus, și prevede o creștere anuală a PIB nominal (în mediu) cu circa 9 la sută. Totodată, rata reală de creștere a PIB se prognozează la 3,8 la sută, iar deflatorul PIB situându-se în jur de circa 5%. Ținând cont de concluziile deduse mai sus, privind tendința din trecut de subestimare a PIB, există probabilitatea înaltă că creșterea PIB nominal pe termen mediu va fi mai mare decât a fost prognozată. Această concluzie este valabilă în condițiile absenței unor șocuri externe majore asupra economiei moldovenești.

Pe de o parte, o prognoză mai prudentă conduce la o estimare mai exactă a veniturilor pe termen mediu, fără impact major asupra bugetului în cazul producerii unor șocuri externe. Pe de altă parte, o subestimare a indicatorilor bugetari subminează o alocare eficientă a resurselor în scopul dezvoltării economice și sociale.

Graficul 2. Valorile efective și prognozate ale PIB

În prezentarea grafică valorile prognozate ale PIB nominal, pentru anii 2019-2022 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice, despre care s-a relatat mai sus. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2020, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 183 864 și cea superioară de 271 936 mil. lei. Astfel, pot fi interpretate oricare dintre

valorile obținute pentru perioadele vizate ținând cont de pragul de semnificație asumat, valoarea ajustată a tendinței și devierea standard a perspectivei pentru care se efectuează calculele.

Atenuarea riscurilor

Practica existentă pentru diminuarea riscurilor asociate estimărilor PIB în scopurile bugetare se realizează prin reestimarea periodică a prognozelor indicatorilor macroeconomici. Conform calendarului bugetar, aceasta are loc de cel puțin 2 ori pe an, iar la necesitate și mai des.

Pe termen mediu și lung diminuarea riscurilor se va realiza prin îmbunătățirea și diversificarea metodelor de prognozare a indicatorilor macroeconomici, precum și compararea prognozelor cu cele produse de instituțiile specializate în elaborarea prognozelor economice.

1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare

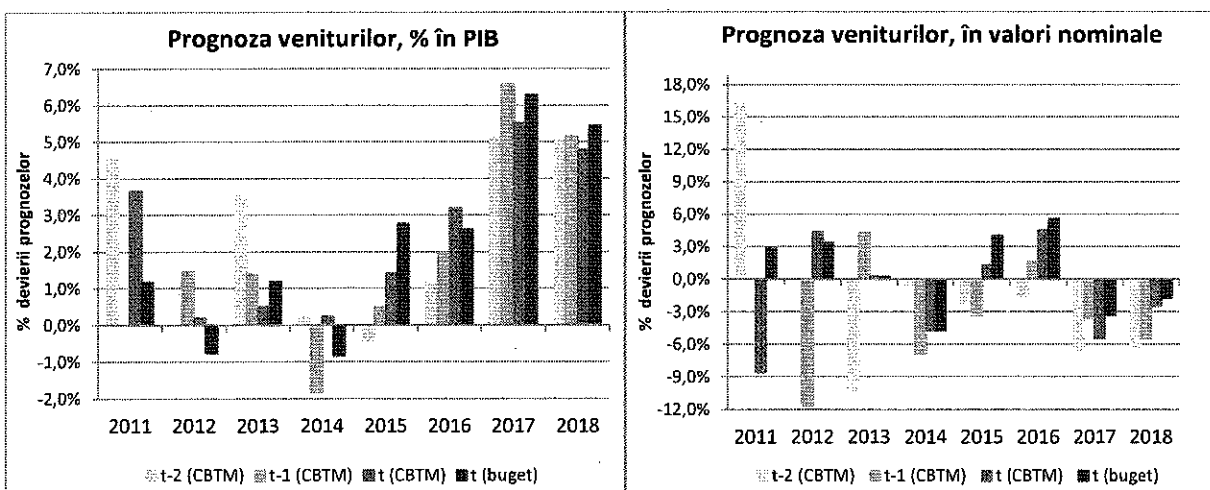
Tendențe și evoluții recente

Prognoza veniturilor reprezintă un alt factor important în determinarea poziției fiscale a unei țări. O supraestimare a veniturilor ar conduce la un deficit mai mare decât cel planificat. O subestimare a acestora ar limita deciziile de alocare a resurselor financiare și drept consecință ar influența indirect posibilitățile de dezvoltare economică și socială.

Prognoza veniturilor este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, precum și de deciziile de politică în domeniul impozitelor și taxelor. Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea veniturilor bugetare. Prognoza veniturilor fiscale depinde și de relația dintre fiecare tip de impozit (taxă) și baza acestuia. Pe parcursul ultimilor 16 ani raportul între creșterea veniturilor fiscale și a creșterii PIB nominal a fost de 1,2, fapt ce demonstrează că veniturile fiscale cresc mai repede decât PIB nominal.

Analiza prognozelor veniturilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 8 ani, scoate în evidență o tendință spre supraestimare a acestora, cu toate că abaterea în mediu pe această perioadă constituie 2,0%. Din cele 30 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 8 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 10 cazuri, fapt ce indică **un grad scăzut al riscului asociat estimărilor veniturilor bugetare**. Abaterile prognozelor veniturilor (în sume nominale) de la executarea acestora, se încadrează, în ultimii 5 ani în limita de +/-7%.

Graficul 3. Devierea prognozelor veniturilor bugetare comparativ cu executarea acestora

Este de menționat faptul că estimările veniturilor ca pondere în PIB din ultimii doi ani demonstrează o discrepanță majorată în PIB, dat fiind faptul că, pentru perioada 2017-2018 datele cu privire la PIB au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Cu toate că analiza efectuată demonstrează o subestimare a PIB nominal, fapt ce ar trebui să se manifeste în subestimarea veniturilor bugetare, acestea au demonstrat un trend invers, care se explică prin o abordare mai diversificată în estimarea veniturilor (bazată pe mai mulți indicatori macroeconomici), precum și în impactul politicii de impozitare asupra estimării veniturilor și, nu în ultimul rând, în supraestimarea intrărilor de granturi externe.

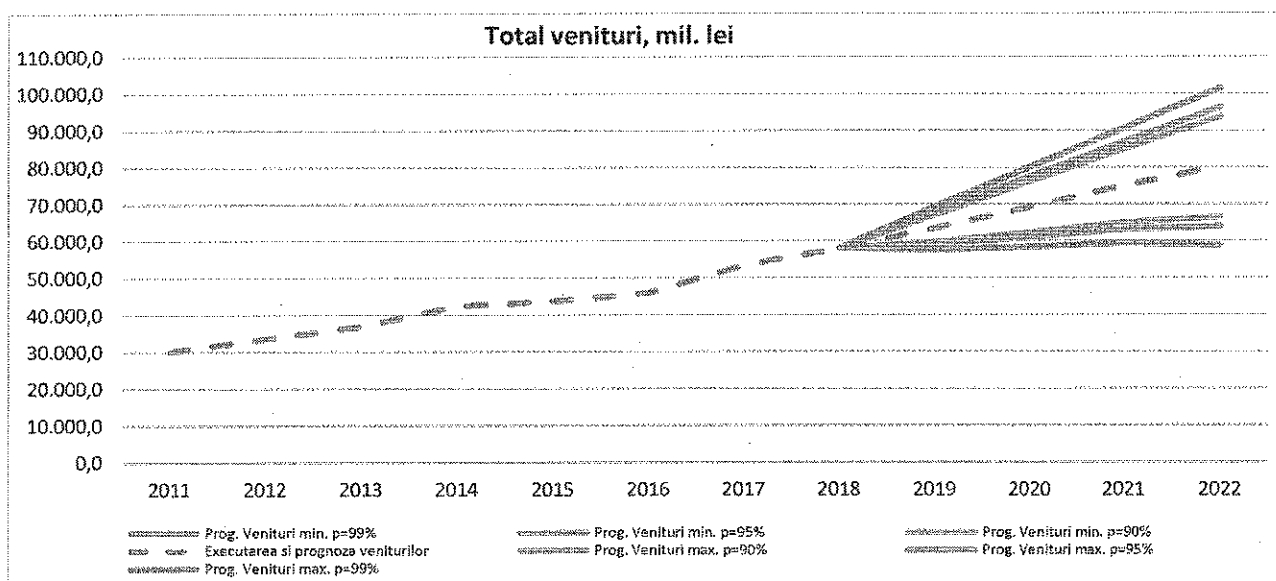
Este de menționat, că fluctuațiile în estimarea veniturilor, mai ales în ultimii ani, a fost substanțial influențată de valorile preconizate ale intrărilor de granturi externe. Șocul asociat suspendării finanțării externe a redus semnificativ din resursele planificate a fi obținute, și a rezultat în reduceri drastice de cheltuieli bugetare.

Este firesc faptul că prognozele deviază de la realizările veniturilor bugetare. Important este ca aceste devieri să fie cât mai mici posibile, iar bunele practici internaționale stabilesc și unele criterii pentru abaterile menționate. La acest capitol conform ultimelor 2 sondaje PEFA², Moldova s-a clasificat la cel mai înalt scor.

Prognoza veniturilor bugetare pe termen mediu

În prezentarea grafică valorile prognozate ale veniturilor pentru anii 2019-2022 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2020, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 62 283 și cea superioară de 76 154 mil.lei.

Graficul 4. Valorile efective și prognozate ale Veniturilor

Atenuarea riscurilor

² PEFA – Evaluarea performanței finanțelor publice, 2008-2011, 2012-2014.

În caz că veniturile sunt supraestimate, practica obișnuită impune măsuri de administrare fiscală mai stricte pe cât este posibil și/sau recurgerea la reduceri de cheltuieli (blocare de cheltuieli) mecanism prevăzut de Legea nr. 181/2014 privind finanțele publice și responsabilități bugetar-fiscale.

În caz că veniturile sunt subestimate, se poate recurge la majorare de cheltuieli bugetare (cu păstrarea sau reducerea deficitului), sau o altă abordare ar fi promovarea unei politici contra-ciclice, ce ar însemna economisirea supra încasărilor pentru ca acestea să fie utilizate în bugetele ulterioare, fără a recurge la împrumuturi.

1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare

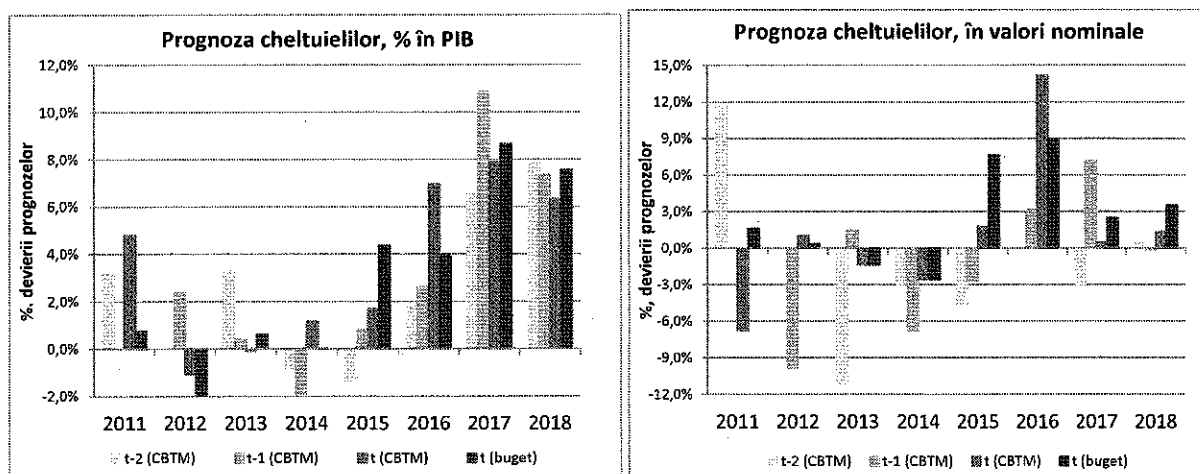
Tendențe și evoluții recente

Prognoza cheltuielilor bugetare se bazează pe estimarea cheltuielilor pentru menținerea obligațiilor deja asumate, politicilor sociale, salariale, investiționale în curs de realizare, precum și propuneri de politici noi, care sânt sau urmează a fi implementate.

Prognoza cheltuielilor este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, prognoza veniturilor, nivelul de deficit, precum și de deciziile de politică în domeniul cheltuielilor (politici salariale, sociale, etc.). Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea cheltuielilor bugetare.

Analiza prognozelor cheltuielilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 8 ani, scoate în evidență o supraestimare a acestora. Din 30 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 7 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 9 cazuri, fapt ce indică **un impact de grad mediu al riscului asociat estimărilor cheltuielilor bugetare**. În general, estimarea cheltuielilor este un rezultat ce derivă din estimarea resurselor bugetare (veniturilor și a surselor de finanțare a deficitului bugetar).

Graficul 5. Devierea prognozelor cheltuielilor bugetare comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2018 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Reforme majore cu impact semnificativ asupra cheltuielilor în perioada de referință nu au avut loc, iar raționalizarea cheltuielilor a fost dictată de evoluția cadrului de resurse. Cele mai mari supraestimări ale cheltuielilor bugetare au avut loc în anii 2015-2016, fiind bazate pe estimările cadrului de resurse, care nu s-a adeverit a fi realizat, în rezultatul crizei bancare, când s-au redus

drastic veniturile proprii ale bugetului, precum și sursele externe de finanțare a deficitului în rezultatul suspendării finanțării din partea partenerilor de dezvoltare. În rezultat au fost reduse cheltuielile bugetare, fiind finanțate doar cele prioritare. Un alt factor ce a influențat supraestimările la parte de cheltuieli este valorificarea foarte lentă a resurselor proiectelor finanțate din surse externe, care preponderent reprezintă investiții capitale, iar planificarea și executarea acestora poate dura în timp.

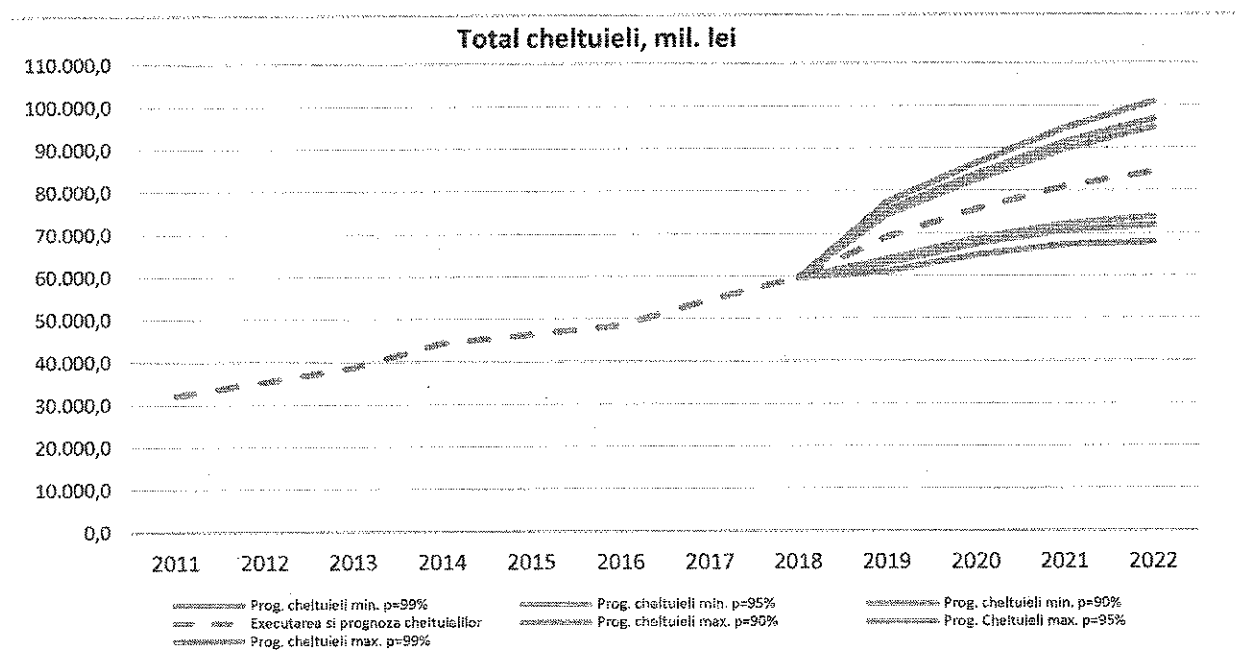
În anul 2015 în rezultatul suspendării finanțării externe din partea donatorilor externi, care a durat din anul 2015 până în august 2016, au crescut semnificativ datoriile bugetului față de furnizorii de mărfuri și servicii (arieratele bugetare). Dacă în anii 2011-2014 arieratele au fost nesemnificative (0,2-0,6% din suma cheltuielilor), la sfârșitul anului 2015 acestea au ajuns la 743,5 mil. lei (1,8% din suma cheltuielilor, 0,6% din PIB). Din acestea, arieratele bugetului de stat au constituit - 657,7 mil. lei (0,5% din PIB), iar arieratele bugetelor locale – 85,8 mil. lei (0,1% din PIB). La sfârșitul anului 2016 arieratele s-au redus până la 98,7 mil. lei, iar la sfârșitul anului 2018 acestea au constituit 54,7 mil. lei (0,09% din suma cheltuielilor, 0,03% din PIB).

Este de remarcat faptul, că spațiul fiscal (cheltuielile pentru politici noi asupra cărora Guvernul poate lua decizii) este foarte limitat, deoarece cheltuielile deja angajate constituie mai mult de 90% din cheltuielile totale, fapt ce lasă foarte puțin spațiu pentru implementarea politicilor noi.

Proгноza cheltuielilor pe termen mediu

În prezentarea grafică valorile prognozate ale cheltuielilor pentru anii 2019-2022 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2020, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 68 822 și cea superioară de 82 645 mil. lei.

Graficul 6. Valorile efective și prognozate ale Cheltuielilor

Atenuarea riscurilor

Legea privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală 181/2014, prevede un mecanism de corectare a cheltuielilor bugetare în caz că acestea sunt supraestimate (prevenirea

deficitului mai mare decât cel planificat, în rezultatul reducerii veniturilor). Acesta constă în blocarea prealabilă a cheltuielilor, pentru cel mult 2 luni, în perioada în care se recurge la reducerea cheltuielilor. În această perioadă sunt finanțate doar cheltuielile prioritare, care la fel sânt specificate în lege (deservirea datoriei de stat, salarii, pensii, indemnizații sociale, ș.a.). În cazul subestimării cheltuielilor acestea pot fi revizuite în sensul majorării, fără a admite depășirea deficitului.

Revizuirea politicilor existente ar rezulta într-o utilizare mai eficientă a cheltuielilor, și ar permite utilizarea resurselor limitate pentru implementarea politicilor de cheltuieli noi.

1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat

Tendențe și evoluții recente

Riscurile aferente managementului datoriei de stat sunt abordate detaliat în cadrul Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu” aprobat anual de către Guvern și publicat pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Astfel, scenariile de șoc identificate în acest document strategic evidențiază, printre altele, riscul valutar drept cel mai semnificativ risc ce ar putea crea, în caz de materializare, presiuni semnificative asupra bugetului de stat, având în vedere că datoria de stat externă denominată în valută străină deține ponderea majoritară în portofoliul datoriei de stat. De asemenea, riscul ratei de dobândă tinde să se evidențieze, din perspectiva înlocuirii după caz a finanțării externe cu valori mobiliare de stat (VMS) emise pe piața internă care sunt preponderent caracterizate de maturitate redusă și costuri mai înalte, fapt ce presupune refixarea frecventă a ratei de dobândă aferentă.

Analiza prognozelor soldului datoriei de stat (ca % în PIB), relevă faptul că în ultimii 2 ani a persistat tendința de supraestimare a acestora, atât în cadrul CBTM cât și în legea bugetului. Din 30 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 22 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 5 cazuri, fapt ce indică **un grad ridicat al riscului asociat estimărilor datoriei de stat**. Abaterile prognozelor soldului datoriei de stat demonstrează tendința de subestimare pentru perioada 2011-2016, trendul inversându-se începând cu estimările efectuate în anul 2015.

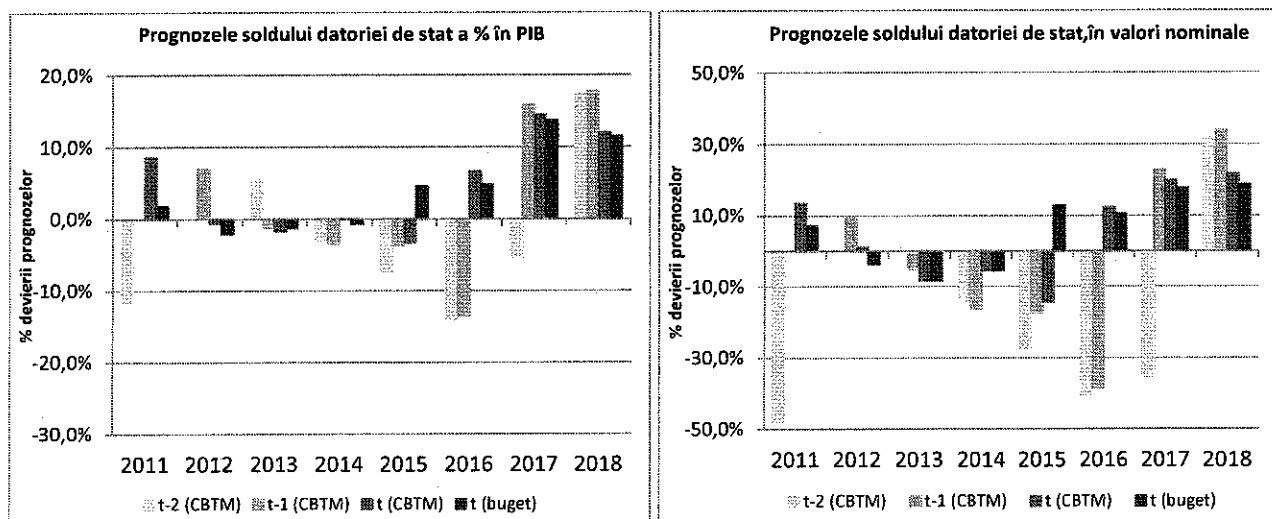
Deprecierea monedei naționale pe parcursul anului 2015 reprezintă cauza principală a unei subestimări a soldului datoriei de stat (cu peste 10 p.p. în PIB) în toate estimările din CBTM, iar supraestimarea (cu 2,7 p.p. în PIB) a soldului în bugetul aprobat al aceluiași an se explică prin sistarea asistenței externe în acel an.

Cauzele indicate mai sus sunt valabile și pentru abaterile pentru anul 2016. Un alt factor al creșterii soldului datoriei în acel an a fost emisiunea în 2016 a obligațiunilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat, acordate pe parcursul anilor 2014 și 2015 celor trei bănci aflate în proces de lichidare. Drept rezultat, datoria de stat internă s-a majorat cu circa 10,0 p.p. în PIB.

În anul 2017, din patru observații - trei au fost supraestimate, explicația fiind aprecierea monedei naționale, precum și supraestimările de intrări de împrumuturi pentru acest an.

Pentru anul 2018, toate observațiile au fost supraestimate, motivul principal fiind renunțarea

Graficul 7. Devierea prognozelor soldului datoriei de stat comparativ cu executarea acestuia*

*Datele pentru perioada 2017-2018 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

la completarea rezervei de lichidități de pe piața internă, precum și datorită intrărilor pe împrumuturile externe prognozate, care au fost executate în proporție de 33,0 la sută comparativ cu valoarea planificată în buget.

Pe parcursul ultimilor 8 ani se observă preponderent o ușoară supraestimare (în medie cu 0,1% din PIB) a cheltuielilor planificate aferente serviciului datoriei de stat. Totodată, este de menționat că în anii 2011, 2016 și 2017 sumele planificate în legea bugetului pentru anul respectiv au fost foarte aproape de sumele executate de facto.

Proгноza pe termen mediu

Pe perioada 2020-2022, se estimează că soldul datoriei de stat nu va depăși 31,0% din PIB, menținând aproximativ aceeași structură conform reședinței creditorilor (datorie internă vs datorie externă).

Tabelul 3. Evoluția ponderii în PIB³ a soldului datoriei de stat și a garanțiilor de stat

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ⁴	2017	2018	2019 ⁵	2020	2021	2022
Total Datorie de stat, inclusiv:	23,3	24,0	23,4	24,5	27,3	37,5	28,9	27,1	30,1	30,4	30,9	30,7

³Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei SCN, ONU-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei SCN ONU-2008/SEC-2010.

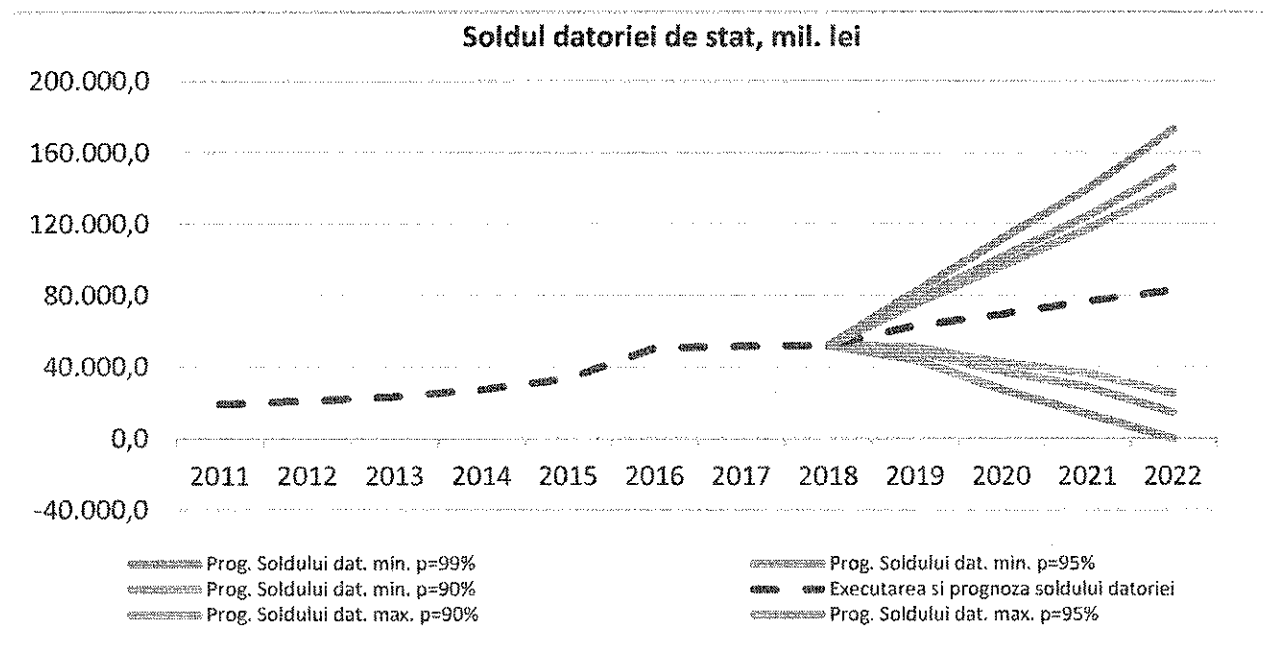
⁴În vederea executării obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014 și 2015, Ministerul Finanțelor în temeiul Legii nr.235 din 3 octombrie 2016, a emis și a transmis la 4 octombrie 2016 Băncii Naționale a Moldovei obligațiuni de stat în suma creditelor neachitate Băncii Naționale a Moldovei de către „Banca de Economii” S.A., BC „Banca Socială” S.A. și BC „Unibank” S.A. la data emiterii acestora.

⁵Pentru anul 2019 sunt reflectate valorile aprobate, conform Legii bugetului de stat nr. 303/2018

Externă	16,3	17,0	16,8	18,2	21,4	21,6	16,3	15,1	17,8	19,4	20,3	20,5
Internă	7,1	7,0%	6,6	6,3	5,9%	15,9	12,6	12,0	12,3	11,1	10,6	10,2
Garanții de stat	0,07	0,04	0,02	5,8	11,2	0,0	0,0	0,1	0,5	0,7	0,8	1,0

În prezentarea grafică valorile prognozate ale soldului datoriei de stat pentru anii 2019-2022 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2020, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 42 514 și cea superioară de 96 245 mil.lei.

Graficul 8. Valorile efective și prognozate ale Soldului datoriei de stat

Cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat pe termen mediu vor atinge în mediu 0,8% din PIB rămânând la același nivel comparativ cu anul 2018. Serviciul datoriei de stat ca pondere în veniturile bugetului de stat va înregistra o tendință de majorare pe termen mediu, de aproximativ 0,2 p.p. comparativ cu anul 2018 și va constitui 4,3%.

Atenuarea riscurilor

Întru atenuarea riscului valutar și riscului ratei de dobândă aferente datoriei de stat, Ministerul Finanțelor monitorizează în permanență evoluția ratei oficiale de schimb a monedei naționale în raport cu valutele în care este denominată datoria de stat externă și evoluția ratelor dobânzii de referință aferente datoriei de stat (Libor 6 luni, Euribor 6 luni, Rata de bază a BNM aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt). Astfel, în momentul estimării soldului datoriei de stat și a cheltuielilor de deservire a acesteia, se iau în calcul scenariile cele mai pesimiste, și anume-fluctuații semnificative ale indicatorilor sus-menționați. La fel, în scopul diminuării expunerii față de riscul ratei de dobândă și riscul valutar, se vor efectua în continuare operațiuni de restructurare a portofoliului datoriei de stat externe prin intermediul utilizării instrumentului de

conversiune a ratei de dobândă și valutei aferente datoriei existente, ținând cont de condițiile și raportul cost-risc pe care acesta le implică.

De asemenea, în scopul consolidării și extinderii curbei de randamente pe piața internă a VMS și consolidării portofoliului de datorie, Ministerul Finanțelor va continua operațiunile de redeschidere a valorilor mobiliare de stat.

În scopul implementării prevederilor Programul "Managementul Datoriei de stat pe termen mediu (2019-2021)", Ministerul Finanțelor a elaborat Planul de gestionare a riscului operațional și de continuitate a activităților aferente managementului datoriei de stat pentru anul 2019. Documentul stabilește principalele măsuri de reacție la riscurile operaționale, urmărindu-se în același timp diminuarea probabilității de apariție ulterioară a acestora. Documentul respectiv va fi revizuit pentru perioada anului 2020, odată cu actualizarea activităților din Planul de acțiuni al subdiviziunii pentru anul 2020.

2. Riscuri bugetar-fiscale implicite

2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale

Riscurile asociate bugetelor APL sunt de diversă natură și pot fi atât implicite, cât și explicite, dar pentru a crea o imagine completă asupra situației în domeniul APL, acestea sunt prezentate într-un singur capitol. În prezenta Notă, riscurile asociate bugetelor locale sunt prezentate separat. Pe viitor se propune identificarea posibilelor corelări între aceste riscuri și o prezentare din perspectiva impactului potențial a diferitor riscuri.

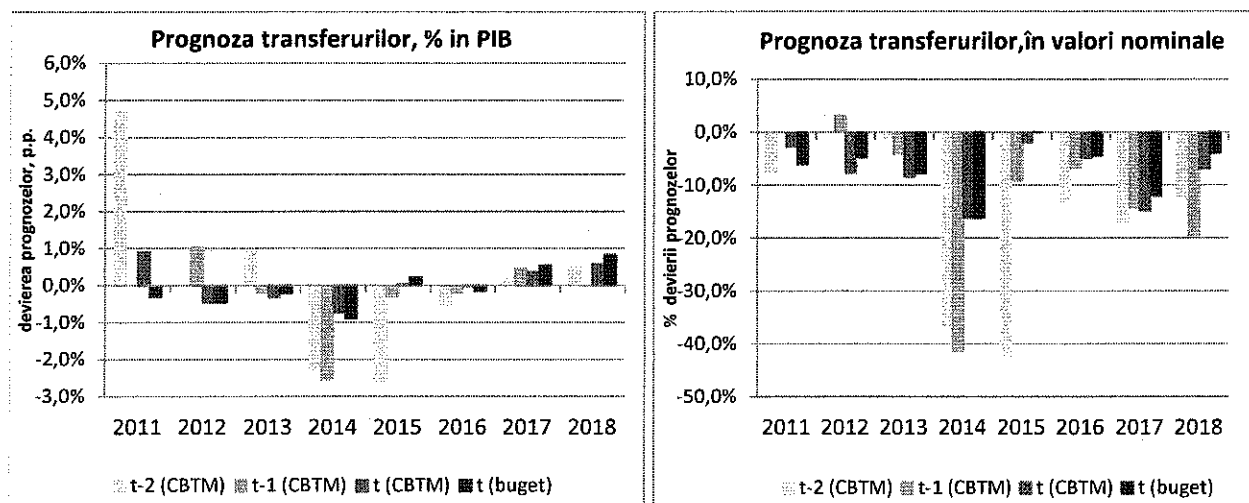
*Privite în parte, fiecare domeniu care ar putea reprezenta un risc pentru bugetele locale, și implicit pentru bugetul de stat, **acestea nu reprezintă un impact semnificativ**. Însă multitudinea acestor domenii, ar putea crește riscul per ansamblu pentru bugetele locale. Anume din aceste considerente, un management prudent al fiecărui sector, și implementarea măsurilor de atenuare a riscurilor ar reduce la minimum impactul acestor riscuri.*

2.1.1. Prognoza transferurilor către APL

În perioada 2011-2018 ritmul mediu anual de creștere a volumului veniturilor totale ale bugetelor locale constituie 10%, pe când ritmul mediu de creștere a volumului transferurilor de la bugetul de stat constituie 14,6%. Drept rezultat, are loc o redimensionare a structurii părții de venituri a bugetelor locale prin creșterea ponderii transferurilor cu 13.8 p.p. (de la 56,8% în 2011 la 70.5% în 2018) în detrimentul veniturilor autonome (venituri proprii și venituri partajate).

Disparitatea în cauză este și mai mare în anii 2017-2018, urmare a majorării volumului transferurilor de la bugetul de stat destinate infrastructurii drumurilor publice locale.

Graficul 9. Devierea prognozelor transferurilor către APL comparativ cu executarea acestora*

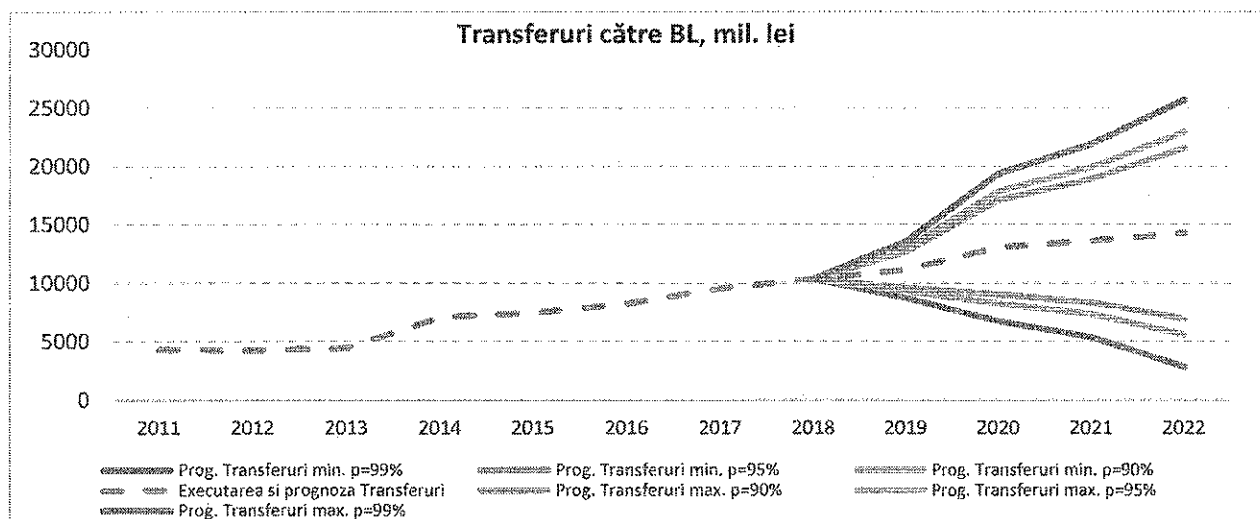

*Datele pentru perioada 2017-2018 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Transferurile de la bugetul de stat către bugetele autorităților publice locale reprezintă 70,5% din veniturile acestor bugete. În acest sens o supraestimare/subestimare a acestora reprezintă un risc semnificativ atât pentru bugetul de stat, cât și pentru bugetele locale.

Analiza prognozelor transferurilor către bugetele locale ca % în PIB, efectuate pe perioada 2011-2018, scoate în evidență o supraestimare a transferurilor către APL, iar în valori nominale denotă o tendință clară de subestimare a acestora. Abateri mai mici de 1% în PIB se atestă în 25 din 30 de observații, ce denotă **un impact scăzut al riscului** (sub/supraestimarea volumului de transferuri), **și o probabilitate de subestimarea transferurilor**. Cele mai semnificative subestimări au avut loc pentru anii 2014 și 2015 și se datorează reformării din anul 2014 a sistemului de relații interbugetare, cu revizuirea veniturilor partajate între bugetul de stat și bugetele locale și preluării finanțării de către bugetul de stat a învățământului preșcolar, primar, secundar general, special și complementar și a unor competențe delegate (asistența socială, paza depozitelor cu pesticide etc.).

Graficul 10. Valorile efective și prognozate ale Transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale

În prezentarea grafică valorile prognozate ale transferurilor către bugetele locale pentru anii 2019-2022 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2020, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 9 105 și cea superioară de 17 244 mil. lei.

Totodată, formula existentă de calcul a transferurilor (cu destinație generală și specială pentru învățământ, asistență socială și infrastructura drumurilor) către bugetele locale a contribuit la o prognoza mai bună a transferurilor per total. O supra/subestimare a transferurilor poate avea loc în cazul unor schimbări în sistemul de relații interbugetare, iar impactul estimat ar unor posibile schimbări, similare celor care au avut loc în trecut, este unul sub 2,5% din PIB, abateri fiind înregistrate în anii 2014 și 2015. Pentru anul 2020, s-a pus accent pe o altă prioritate și anume reformarea sistemului de relații interbugetare, cu revizuirea veniturilor partajate între bugetul de stat și bugetele locale, ceea ce va asigura mai multă autonomie financiară pentru administrația publică locală, totodată poate avea un impact și asupra estimărilor actuale ale transferurilor către APL.

2.1.2. Arierate la cheltuieli

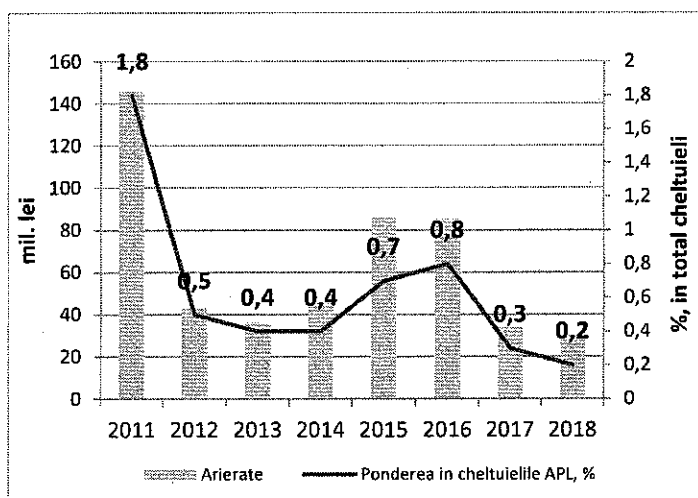
Situația curentă

Pe parcursul anilor 2011-2018, arieratele bugetelor locale au înregistrat o dinamică neuniformă. Deși acestea au fost ne semnificative (0,2-1,8% din volumul cheltuielilor), a fost manifestată o tendință de existență permanentă a acestora.

Ținând cont că, autoritățile publice locale sunt independente și bugetele lor se execută în condiții de autonomie financiară, Ministerul Finanțelor nu poate interveni asupra impunerii achitării arieratelor formate. Decizia de efectuare a cheltuielilor, inclusiv de achitare a arieratelor, aparține exclusiv autorităților publice locale.

Principalele cauze de formare a arieratelor sunt: insuficiența alocațiilor bugetare, neîncasarea integrală a veniturilor colectate/propriei planificate, repartizarea incorectă a limitelor de alocații la

Graficul 11. Evoluția arieratelor la cheltuieli ale APL

planificarea bugetului, nefinanțarea lucrărilor de reparații și investiții capitale de către Fondul de eficiență energetică și Fondul ecologic.

Existența arieratelor denotă o acumulare de cheltuieli efectuate dar nefinanțate, care ar putea pune o povară asupra executării unor bugete locale în următorii ani. Impactul acestor arierate asupra bugetelor locale comportă **un risc fiscal redus** ca pondere în suma totală a cheltuielilor și ca pondere în PIB, însă existența permanentă a arieratelor impune întreprinderea unor măsuri în sensul neadmiterii lor.

Măsuri de atenuare a riscurilor

În scopul reducerii și neadmiterii pe viitor a arieratelor:

- au fost operate modificări la articolul 67 al Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/ 2014, prin care s-au stabilit reglementări de achitare a arieratelor în mod prioritar.
- a fost modificat Ordinul nr. 121 din 14.09.2016 cu privire la modul de determinare și raportare a creanțelor cu termen expirat și a datoriilor cu termen de achitare expirat (arierate). Aceste modificări se referă la introducerea unui formular privind vechimea arieratelor, precum și a cauzelor formării acestora care este automatizat în sistemul informațional de management financiar (SIMF), ce permite o monitorizare și o analiză mai detaliată a arieratelor, și întreprinderea măsurilor de reducere a acestora.

2.1.3. Recreditarea și garanțiile acordate de la bugetul de stat APL

Situația curentă

Începând cu anul 2004 și până în prezent au fost implementate diverse proiecte investiționale în teritoriu în domeniul energetic, construcția locuințelor sociale și dezvoltarea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțate din surse externe prin operațiunea de recreditare de stat. Astfel, 27 de autorități publice locale (APL) au beneficiat de împrumuturi recreditate în cadrul proiectelor investiționale. Soldul datoriilor APL la situația din 30.09.2019 constituia 695,3 mil. lei (0,3% din PIB), inclusiv datoria cu termen de achitare expirat constituie 3,5 mil. lei sau 0,5% din volumul total al soldului datoriei.

Tabelul 4. Soldul garanțiilor emise de APL, inclusiv datoria cu termen de achitare expirat a beneficiarilor și APL pe împrumuturile contractate în cadrul proiectelor investiționale (mil. lei)

	31.12.2017			31.12.2018			30.09.2019		
	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile recreditate	269,7	19,6	3,7	260,1	6,0	0,0	263,0	0,9	0,5
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile interne	10,8	9,2	0,0	7,1	5,6	0,0	1,7	1,7	0,0
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile externe	218,9	0,0	0,0	240,5	0,0	0,0	302,7	0,0	0,0
TOTAL	499,3	28,8	3,7	507,7	11,6	0,0	567,5	2,6	0,5

Soldul garanțiilor emise pe împrumuturile recreditate, interne și externe de către APL la situația din 30.09.2019 constituie suma de 567,5 mil. lei (0,2% din PIB), majorându-se față de sfârșitul anului 2018 cu 59,8 mil. lei ce constituie o creștere de cca 11,8%. De asemenea se atestă că datoriile expirate ale beneficiarilor au o evoluție descendentă fiind condiționată de restructurarea datoriilor beneficiarilor recreditați, precum și fluctuațiile cursului valutar.

Riscurile bugetar-fiscale identificate aferente recreditării APL și acordării garanțiilor de către acestea sunt:

- riscul de schimb valutar;
- estimări nerealiste a veniturilor la adoptarea deciziei de angajare a împrumutului;
- supra-îndatorarea bugetelor locale;
- insolvența Regiilor Apă-Canal, beneficiari de împrumuturi recreditate, garantate de APL;

Măsuri de atenuare a riscurilor

- revizuirea cadrului normativ regulator privind angajarea și deservirea împrumuturilor de către APL, cu accent pe sustenabilitatea bugetelor locale, îmbunătățirea disciplinei și transparenței fiscale.
- analiza riguroasă ex-ante de către Ministerul Finanțelor și evaluarea ex-post angajării împrumuturilor de către APL.

2.1.4. Riscurile asociate întreprinderilor municipale

Situația curentă

Pe parcursul anilor 2004-2013 în cadrul implementării proiectelor investiționale în domeniul dezvoltării serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare, 8 Regii Apă-Canal (întreprinderi municipale și/sau societăți comerciale cu capital integral sau majoritar municipal) au beneficiat de finanțare prin operațiunea de recreditare de stat din surse externe la condiții financiare avantajoase. Suma împrumuturilor recreditate în acest scop constituie cca 19,0 mil. dolari SUA.

În pofida acestui fapt, Regiile Apă-Canal întâmpină greutăți la rambursarea împrumuturilor contractate și solicită restructurarea acestora. Motivele principale invocate fiind, neajustarea la timp a tarifului pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare, pierderi de apă în rețea, deprecierea monedei naționale în anii 2014-2015 etc. Astfel, la situația din 30.09.2019 soldul datoriilor întreprinderilor municipale pe împrumuturile recreditate constituie circa 263,0 mil. lei (0,1% din PIB), inclusiv datoriile cu termen de achitare expirat – 0,9 mil. lei sau 0,3% din volumul total al soldului. În vederea gestionării riscului respectiv, au fost restructurate acorduri de recreditare cu extinderea termenului de rambursare cu 7 ani. Măsura respectiva va oferi posibilitatea beneficiarilor de a redistribui plăți anuale reieșind din posibilitățile bugetului local și de a onora datoria față de buget.

Situațiile descrise mai sus reprezintă **riscuri bugetar-fiscale directe pentru bugetul de stat**, deoarece aceste împrumuturi de stat externe au fost contractate de către Republica Moldova și sunt rambursate din bugetul de stat, indiferent de onorarea obligațiilor financiare angajate de către beneficiarii recreditați prin operațiunea de recreditare.

Măsurile de atenuare a riscurilor descrise impun implicarea autorităților publice locale în redresarea situației economico-financiare a operatorilor apă-canal, revizuirea tarifelor pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare.

2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat

Prezentare generală și evoluții recente

Pentru a evalua riscurile bugetar-fiscale asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat (în continuare – societăți pe acțiuni), au fost supuse analizei rezultatele financiare, obținute în anul 2018 a:

- 155 întreprinderi de stat (Î.S.);
- 19 societăți pe acțiuni (S.A.) cu capital majoritar de stat (50%+1 acțiune);
- 16 societăți pe acțiuni cu capital integral de stat (100% cota statului).

În rezultatul activității economice în anul 2018, întreprinderile de stat au înregistrat, în ansamblu, profit net în mărime de 15,9 mil. lei, sau cu 133,0 mil. lei mai puțin comparativ cu situația anului 2017, în timp ce societățile pe acțiuni au înregistrat 431,9 mil. lei profit net, sau cu 59,4 mil. lei mai mult comparativ cu anul 2017. Achitățile impozitelor și taxelor de către entitățile cu capital de stat în total venituri ale bugetului public național din impozite și taxe constituie circa 6,0 la sută. Principalii indicatori agregați se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul 5. Informația consolidată a principalilor indicatori economici ai întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu capital integral sau majoritar de stat, conform situațiilor financiare (mil. lei)

Total	Întreprinderi de stat			Societăți pe acțiuni			TOTAL
	01.01.2018	31.12.2018	abaterea	01.01.2018	31.12.2018	abaterea	la 31.12.2018
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-5	8=3+6
Active	20612,0	23214,4	+2602,4 ⁶	17013,5	18100,6	+1087,1 ⁷	41315,0
Capital propriu	14953,0	16311,1	+1358,1 ⁸	10127,0	10866,2	+739,2	27177,3
Capital social	5529,5	5562,2	+32,7	2776,1	3195,9	+419,8 ⁹	8758,1
Creanțe (pe termen lung și curente)	2606,3	2805,5	+199,2	3037,8	3576,8	+539,0	6382,3
Datoriile (pe termen lung și curente), din care:	5659,0	6903,3 ¹⁰	+1244,3 ¹¹	6886,5	7234,4	+347,9	14137,7
<i>credite bancare și împrumuturi pe termen lung/scurt și datoriile pe termen lung privind leasingul financiar</i>	517,8	717,4	+199,6	1481,2	1545,4	+64,2	2262,8
Venituri din vânzări (2017/ 2018)	3878,8	4037,8	+159,0	13031,8	14363,3	+1331,5	18401,1
Costul vânzărilor (2017/ 2018)	2986,0	3169,7	+183,7	11840,8	12970,5	+1129,7	16140,2
Cheltuieli, altele decât costul vânzărilor (2017/ 2018)	1223,9	1196,3	-27,6	1034,9	1161,7	+126,8	2358,0
Rezultat total: profit net (pierderi nete) (2017/ 2018), din care:	148,9	15,9	-133,0	372,5	431,9	+59,4	447,8
<i>Cu profit</i>	207,9	155,0	-52,9	423,8	451,3	+27,5	606,3
<i>Cu pierderi</i>	(59,0)	(139,1)	+(-80,1)	(51,3)	(19,4)	+(-31,9)	(158,5)
Achitățile impozitelor și taxelor în BPN	1272,9	1137,6	-135,3	1143,1	1107,6	-35,5	2245,2
Datoriile față de BPN	145,3	111,8	-33,5	2,0	6,8	+4,8	118,6

⁶ Majorarea activelor a fost influențată în mare parte de majorarea activelor Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” (Î.S. „ASD”) cu 2289,0 mil. lei, din care 1776,4 mil. lei (68,3%) reprezintă majorarea imobilizărilor corporale în curs de execuție comparativ cu 01.01.2018 (drumuri primite în gestiune pentru reconstrucție/ construcție).

⁷ 520,6 mil. lei sau 47,9% (din care 419,2 mil. lei – valoarea terenului) reprezintă activele S.R.L. „Arena Națională”, constituită la mijlocul anului 2018.

⁸ Majorarea capitalului propriu a fost influențată în mare parte de majorarea capitalului propriu al Î.S. „ASD” cu 1297,8 mil. lei, din care 1264,0 mil. lei (93,1%) reprezintă majorarea altor elemente de capital propriu și anume subvenții entităților cu proprietate publică (valoarea finanțărilor primite de la bugetul de stat și/sau fondul rutier utilizate pentru finanțarea reconstrucției/construcției drumurilor aflate în gestiune).

⁹ Majorarea capitalului social a fost influențată în mare parte de înregistrarea capitalului social al S.R.L. „Arena Națională” la 31.12.2018 în valoare de 419,3 mil. lei.

¹⁰ Din totalul datoriilor întreprinderilor de stat, 64,9% revin datoriilor pe termen lung, din care 86,5% sunt alte datorii pe termen lung, în componența cărora se include de asemenea valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care nu generează careva costuri pentru entități. Totodată, 2881,8 mil. lei sau 41,7% reprezintă datoriile pe termen lung înregistrate de Î.S. „ASD”, care se referă la finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung în cadrul Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale, finanțate din sursele BERD, BEI, CE și BM.

¹¹ Majorarea datoriilor totale a fost influențată în mare parte de majorarea datoriilor totale ale Î.S. „ASD” cu 991,3 mil. lei (din care 747,0 mil. lei (60,0%) reprezintă majorarea finanțărilor și încasărilor cu destinație specială pe termen lung în cadrul Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale).

Total	Întreprinderi de stat			Societăți pe acțiuni			TOTAL
	01.01.2018	31.12.2018	abaterea	01.01.2018	31.12.2018	abaterea	la 31.12.2018
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-5	8=3+6
Dividende/defalcări încasate la bugetul de stat din profitul net obținut în 2017 (la situația din 31.12.2018)		50,0 (303,0% executare față de planul aprobat)		152,6 (277,5% executare față de planul aprobat)			202,6

În particular se atestă, că din totalul entităților analizate, 118 entități sau 62,1% au activat cu profit în anul 2018, suma căruia a constituit 606,3 mil. lei, iar 67 entități cu capital de stat sau 35,3% din entități au activat cu pierderi, suma căroră a constituit 158,5 mil. lei. **Pierderi nete mai mari de 1 milion lei** se înregistrează la **14 întreprinderi de stat** (sau 24,1% din numărul întreprinderilor ce înregistrează pierderi) și **6 societăți pe acțiuni** (sau 66,7% din societățile ce înregistrează pierderi), din care cele mai mari pierderi se înregistrează la:

- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” – 73,1 mil. lei (față de 7,1 mil. lei profit net înregistrat în anul 2017);
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” – 19,9 mil. lei (față de 1,7 mil. lei profit net înregistrat în anul 2017);
- Î.S. Editura „Universul” – 9,6 mil. lei (față de 3,9 mil. lei pierderi înregistrate în 2017);
- S.A. Institutul de Cercetări Științifice „Rif-Acvaapar” – 5,3 mil. lei (față de 0,6 mil. lei profit net înregistrat în anul 2017);
- S.A. „Răut” – 4,3 mil. lei (față de 5,6 mil. lei pierderi nete înregistrate în 2017);
- Î.S. „Protecția Solurilor și Îmbunătățiri Funciare” – 4,0 mil. lei (față de 0,3 mil. lei profit net înregistrat în anul 2017).

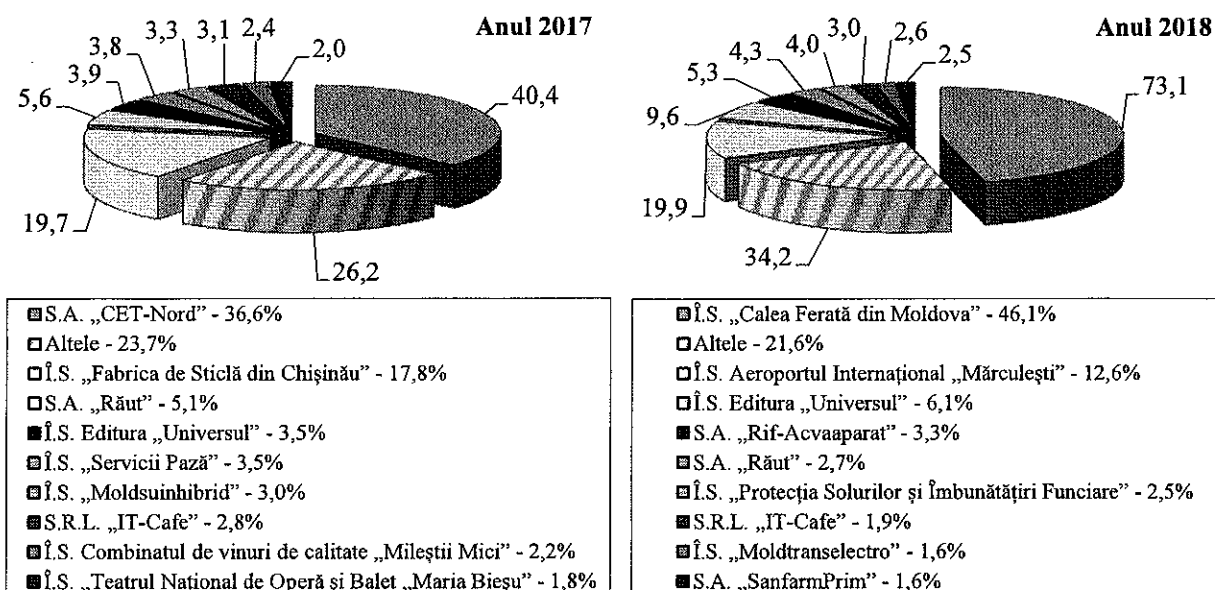
Tabelul 6. Situația financiară a entităților economice cu capital de stat în anul 2018

Entități economice	Numărul entităților supuse analizei	Au activat cu pierderi			Au activat cu profit			Rezultat financiar nul	
		numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %
1	2	3	4=3/2	5	6	7=6/2	8	9	10=9/2
Î.S.	155	58	37,4	139,1	93	60,0	155,0	4	2,6
S.A.	35	9	25,7	19,4	25	71,4	451,3	1	2,9
Total entități	190	67	35,3	158,5	118	62,1	606,3	5	2,6

Concomitent, din 67 entități monitorizate cu capital de stat care au activat cu pierderi în anul 2018, pierderile unor entități din ramura transporturilor (Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și Î.S. Aeroportul Internațional „Mărculești”) constituie 93,0 mil. lei sau **58,7%** din suma totală a pierderilor. La fel se remarcă că toate întreprinderile de stat din domeniul irigației și gospodării apelor și 77,8% din întreprinderile de stat din domeniul teatral înregistrează pierderi nete din activitate.

Totodată, în anul 2018, **entitățile cu capital integral sau majoritar de stat din domeniul energetic și de termoficare** (7 la număr) au înregistrat **profit net în mărime totală de 348,0 mil. lei**, ceea ce constituie **57,4%** din total profit net înregistrat în 2018 de către 118 entități.

Diagrama 12. Întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni care au înregistrat pierderi nete (mil. Lei/% din totalul pierderilor)

La fel, se atestă că **82 entități sau 43,2%** din entitățile supuse monitorizării, **înregistrează în anul 2018 pierderi din activitatea operațională**, fapt ce relevă riscuri sporite privind activitatea entităților, întrucât acestea nu generează rezultat pozitiv din activitatea de bază. **Cele mai considerabile pierderi din activitatea operațională** au fost înregistrate de:

- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” – 72,8 mil. lei;
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” – 21,1 mil. lei;
- Î.S. Organizația Concertistică și de Impresariat „Moldova-Concert” – 16,0 mil. lei;
- Î.S. Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici” – 13,2 mil. lei;
- Î.S. Teatrul Național „Mihai Eminescu” – 11,2 mil. lei;
- Î.S. Teatrul Național de Stat „V. Alecsandri” – 7,1 mil. lei;
- S.A. „Răut” – 6,1 mil. lei;
- S.A. Institutul de Cercetări Științifice „Rif-Acvaaparat” – 5,0 mil. lei.

De asemenea, **47 entități economice** înregistrează la 31.12.2018 o **depășire a capitalului social față de capitalul propriu**, din care **12 entități economice (întreprinderi de stat) înregistrează o valoare negativă a capitalului propriu** în mărime de 73,5 mil. lei, cele mai considerabile valori negative ale capitalului propriu fiind înregistrate de:

- Î.S. „Moldtranelectro” – 62,3 mil. lei;
- Î.S. Stațiunea Tehnologică pentru Irigare „Vulcănești” – 4,2 mil. lei;
- Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală din Stăuceni” – 3,1 mil. lei;
- Î.S. Sistemul de Gospodărire a Apelor „Nistru-Centru” – 1,9 mil. lei.

Potrivit Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală/Legii privind societățile pe acțiuni/societățile cu răspundere limitată, dacă, la expirarea celui de-al treilea an financiar consecutiv, valoarea capitalului propriu al entității, potrivit bilanțului anual al acesteia, va fi mai mică decât mărimea capitalului social, se impune necesitatea întreprinderii măsurilor conform cadrului legal (reducerea capitalului social, aporturi în numerar, dizolvare etc.). La majoritatea entităților din cele 47 menționate anterior, depășirea capitalului social față de capitalul propriu a fost atestată mai multe perioade consecutiv.

Totodată, s-a constatat că, la situația din 31.12.2018, la 50 entități economice cu capital de stat sau 26,3% din totalul entităților monitorizate, datoriile curente depășesc activele circulante, fapt ce semnaleză o incapacitate a resurselor permanente pentru finanțarea necesarului permanent, respectiv un dezechilibru financiar al entității.

Analiza solvabilității celor mai mari întreprinderi de stat/ societăți pe acțiuni

În contextul evaluării și analizei riscurilor bugetar-fiscale aferente activității economico-financiare a entităților cu capital integral sau majoritar de stat, a fost efectuată analiza detaliată a principalilor indicatori financiari a celor mai mari Î.S./ S.A., selectate după active, venituri din vânzări și datorii înregistrate. Astfel, se atestă că veniturile din vânzări totale ale entităților menționate în tabelul 7 reprezintă 86,7% din veniturile din vânzări înregistrate în anul 2018 de către 190 entități monitorizate, activele acestora reprezintă 86,4% din totalul activelor Î.S. și S.A., iar datoriile (curente și pe termen lung) – 90,8% din suma datoriilor totale ale entităților.

Tabelul 7. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității unor întreprinderi de stat/ societăți pe acțiuni, la 31.12.2018

Nr. d/o	Denumirea întreprinderii		Datoriile, mil. lei	Venituri din vânzări, mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei	Lichiditatea curentă ¹² , coef.	Marja profitului operațional ¹³ , %	Levierul financiar ¹⁴ , coef.
1.	Î.S. „Moldelectrica”	1799,3	622,6	606,7	28,6	3,23	5,90	1,53
2.	Î.S. „Modtranselectro”	607,2	669,5	-	(2,6)	0,96	(nu înregistrează venituri din vânzări)	(capital propriu negativ)
3.	Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”	400,4	22,9	302,7	12,6	9,13	4,32	1,06
4.	Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	3535,1	569,4	937,4	(73, 1)	1,91	(7,77)	1,19
5.	Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	11181,4	3430,8	64,1	2,7	1,3	5,14	1,44
6.	Î.S. „Poșta Moldovei”	412,2	313,0	427,2	19,6	1,02	5,39	4,15
7.	Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”	264,4	47,3	193,0	2,5	7,91	3,71	1,22
8.	Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”	353,3	65,4	7,4	(19,9)	0,43	(286,01)	1,22
9.	Î.S. „Radiocomunicații”	154,5	1,4	60,8	5,8	38,47	9,38	1,0
10.	Î.S. Combinatul de Vinuri de Calitate „Mileștii Mici”	143,6	22,3	47,2	1,4	16,65	(0,99)	1,18
11.	S.A. „Moldtelecom”	5829,0	1429,3	1700,3	59,0	0,39	3,42	1,32
12.	S.A. „Termoelectrica”	5699,2	3746,6	2579,7	185,4	7,79	7,59	2,92
13.	S.A. „Red Nord”	1858,0	183,2	692,1	80,5	1,72	15,59	1,11
14.	S.A. „CET-Nord”	724,6	449,2	296,9	2,0	0,67	(1,23)	2,63
15.	S.A. „Combinatul de vinuri „Cricova”	657,8	353,1	280,7	15,9	1,82	3,93	2,16
16.	S.A. „Metalferos”	398,3	15,2	1448,7	46,6	20,94	3,63	1,04
17.	S.A. „EnergoCom”	364,8	315,2	3694,8	22,1	1,16	0,66	7,35
18.	S.A. „Franzeluța”	364,7	78,0	604,2	9,4	1,85	2,04	1,27
19.	S.A. „Barza Albă”	364,3	31,3	70,5	4,9	15,01	7,95	1,09
20.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”	238,0	175,8	1840,4	16,9	1,28	0,92	3,83

¹² Se calculează ca raport dintre activele circulante și datoriile curente ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mare de 1.

¹³ Se calculează ca raport dintre rezultatul din activitatea operațională și veniturile din vânzări ale entităților. Nivelul acestui indicator trebuie să depășească rata dobânzii pentru creditele contractate.

¹⁴ Se calculează ca raport dintre activele totale și capitalul propriu al întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mic ca 2.

➤ Urmare a analizei detaliate efectuate, rezultă că per general, indicatorii înregistrați în anul 2018 de Î.S. **pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”, Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, Î.S. „Moldelectrica”, Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, Î.S. „Radiocomunicații”, S.A. „Moldtelecom”, S.A. „Termoelectrica”, S.A. „Red Nord”, S.A. Combinatul de Vinuri „Cricova”, S.A. „Metalferos”, S.A. „Franzețuța”, S.A. „Barza Albă” și S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”** sunt pozitivi și nu prezintă riscuri fiscale imediate din punct de vedere al activității desfășurate. Suplimentar, se remarcă că, cu toate că Î.S. „Moldelectrica” nu are un grad înalt de îndatorare, marea majoritate a împrumuturilor pe termen lung sunt contractate în valută străină, motiv pentru care întreprinderea poate fi expusă riscului valutar. La fel, întreprinderea înregistrează un nivel înalt de lichiditate, peste limitele recomandate. În atare situație, excedentul de lichiditate poate fi îndreptat pentru rambursarea împrumutului contractat ceea ce va contribui la îmbunătățirea profitabilității întreprinderii.

➤ Un nivel înalt de lichiditate se înregistrează și la Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, Î.S. **pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”, Î.S. „Radiocomunicații”, S.A. „Metalferos”, S.A. „Termoelectrica” și S.A. „Barza Albă”**. În atare situație, este importantă elaborarea unei politici de gestiune eficientă a stocurilor, caracteristică domeniului de activitate pe care îl desfășoară entitatea, pentru a evita formarea unor stocuri excesive de produse/mărfuri și a producției în curs de execuție pe viitor, și de asemenea, îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va permite recuperarea acestora și obținerea de lichidități.

➤ Cu toate acestea se remarcă că rata lichidității curente la S.A. „Moldtelecom” este sub nivelul minim recomandat (1), ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente.

➤ Totodată, urmează a se atrage atenția că S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”, S.A. „Energocom”, S.A. „Combinatul de vinuri „Cricova” și S.A. „Termoelectrica” înregistrează un coeficient al levierului financiar peste nivelul maxim admisibil (2), generat de înregistrarea în mod special a sumelor semnificative aferente datoriilor comerciale și altor datorii pe termen lung, dar care nu afectează considerabil, la moment, activitatea societăților, întrucât acestea au obținut profit net în anul 2018, precum și marje pozitive ale profitului din activitatea operațională, ceea ce le permite rambursarea obligațiilor asumate.

➤ Un levier financiar de 4,15 se înregistrează la Î.S. „Poșta Moldovei”, cauzat în special de înregistrarea sumelor considerabile aferente avansurilor primite curente pentru serviciile ce urmează a fi prestate (din partea Casei Naționale de Asigurări Sociale, S.A. „Moldtelecom”, S.A. „MoldovaGaz” etc.), precum și a valorii terenurilor aflate în gestiunea economică a întreprinderii (reflectedată în componența altor datorii pe termen lung), sume care de altfel nu generează costuri suplimentare sub formă de dobânzi. Activitatea Î.S. „Poșta Moldovei” în anul 2018 se apreciază pozitiv, având în vedere inclusiv majorarea semnificativă a profitului net și lipsa obligațiilor sub forma creditelor și împrumuturilor, motiv pentru care nu generează anumite riscuri fiscale.

➤ De altfel, se atestă că Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” și Î.S. **Combinatul de Vinuri de Calitate „Mileștii Mici”** înregistrează pierderi din activitatea operațională, respectiv o marjă a profitului operațional negativă, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se întreprind.

➤ Indicatorii de rezultat ai Î.S. „Calea Ferată din Moldova” înregistrează o înrăutățire comparativ cu situația aferentă anului 2017: micșorarea veniturilor din vânzări, înregistrarea pierderii brute față de profitul brut obținut în 2017, majorarea pierderilor din activitatea operațională și ca rezultat generarea pierderilor nete în mărime de 73,1 mil. lei. Astfel, întreprinderea poate întâmpina dificultăți cu privire la onorarea angajamentelor asumate.

Suplimentar, se menționează că Î.S. „Calea Ferată din Moldova” nu a efectuat auditul obligatoriu al situațiilor financiare pentru anul 2018.

➤ O diminuare a indicatorilor de rezultat se atestă inclusiv la **Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”** și anume: diminuarea semnificativă a veniturilor din vânzări, majorarea în anul 2018 a pierderii brute, întrucât costul vânzărilor a depășit considerabil veniturile din vânzări, majorarea pierderilor din activitatea operațională, diminuarea profitului din alte activități, creșterea pierderilor nete, precum și înregistrarea la sfârșitul perioadei de gestiune a capitalului propriu inferior capitalului social. Totodată, nivelul lichidității curente al întreprinderii se poziționează sub limita minimă recomandată, ceea ce poate crea dificultăți la onorarea obligațiilor curente. La fel, se comunică că Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” nu a efectuat auditul obligatoriu al situațiilor financiare pentru anul 2018, invocând lipsa mijloacelor financiare pentru achiziționarea serviciilor de audit.

➤ De asemenea, o situație dificilă se atestă și la **Î.S. „Moldtranelectro”**, care la fel înregistrează un capital propriu negativ, respectiv o insuficiență de resurse proprii pentru finanțarea activelor sale. Este de remarcat că, întreprinderea nu înregistrează venituri din vânzări, activitatea de bază fiind concentrată pe gestionarea datoriilor debitoare și creditoare proprii, cât și cele preluate de la întreprinderile din sectorul electroenergetic în proces de privatizare, în conformitate cu Legea nr. 336/1999 cu privire la restructurarea datoriilor întreprinderilor din sectorul electroenergetic. Incertitudinea cu privire la recuperarea anumitor creanțe poate afecta sustenabilitatea activității întreprinderii.

➤ Deopotrivă, o situație mai puțin favorabilă se înregistrează la **S.A. „CET-Nord”**, care în anul 2018 a obținut marjă negativă a rezultatului operațional. Respectiv societatea nu înregistrează profit din activitatea de bază desfășurată. Cu toate acestea în anul 2018, societatea a înregistrat un profit brut de 37,1 mil. lei față de 17,4 mil. lei pierdere brută obținută în anul 2017, precum și majorarea de 4,8 ori a altor venituri din activitatea operațională. Obținerea de către S.A. „CET-Nord” a unui rezultat negativ din activitatea operațională se datorează în special creșterii considerabile a altor cheltuieli din activitatea operațională comparativ cu cele suportate în anul 2017, dar și datorită creșterii cheltuielilor administrative și de distribuire. Cu toate acestea se atestă că rezultatul negativ din activitatea de bază a entității s-a micșorat considerabil față de pierderile din activitatea operațională înregistrate în anul 2017, care în anul 2018 a fost pe deplin acoperit de profitul înregistrat din alte activități, motiv din care entitatea în anul 2018 a înregistrat profit net în mărime de 2,0 mil. lei. Suplimentar, se menționează că, potrivit concluziei din raportul de audit, a fost imposibilă emiterea, de către entitatea de audit, a unei opinii cu privire la veridicitatea și plenitudinea datelor din situațiile financiare ale societății pe acțiuni, pentru anul 2018.

Reieșind din cele expuse, se impune necesitatea întreprinderii măsurilor imediate pentru redresarea situației/ fortificarea activității economice la entitățile prenotate, în special la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și Î.S. Aeroportul Internațional „Mărculești”, precum și instituirea de către autoritatea ce reprezintă acționarul majoritar, a unui regim special de monitorizare asupra activității S.A. „CET-Nord” și Î.S. Combinatul de Vinuri de Calitate „Mileștii Mici”.

➤ O situație vulnerabilă și dificilă se atestă de asemenea la **întreprinderile de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor**. Astfel, conform rezultatelor anului 2018, 84,6% întreprinderi din domeniul irigației au înregistrat pierderi din activitatea operațională în valoare de 16,8 mil. lei, activitatea acestora fiind nerentabilă din punct de vedere economic. Concomitent, se atestă că la situația din 31.12.2018, valoarea totală a activelor întreprinderilor de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor s-a redus cu 130,3 mil. lei, iar valoarea totală a capitalului propriu s-a micșorat cu 129,9 mil. lei. Situațiile financiare ale acestor entități nu sunt supuse auditului obligatoriu, iar

conform prescripțiilor Inspecției Financiare sunt înregistrate multiple încălcări aferente evidenței contabile și gestionării eficiente a patrimoniului statului.

➤ Este de remarcat că S.A. „MoldovaGaz” nu este inclusă în sfera de analiză, întrucât cota statului în capitalul social al acesteia este mai mică de 50%. Cu toate acestea, dat fiind domeniul strategic de activitate al entității, în contextul notei privind riscurile bugetar-fiscale au fost analizați suplimentar indicatorii financiari ai societății pe acțiuni. Prin urmare, se atestă că creanțele curente ale societății constituie la 31.12.2018 suma de 6404,5 mil. lei, din care creanțele comerciale însumează 3341,7 mil. lei, iar creanțele părților afiliate – 2092,8 mil. lei. Deopotrivă, datoriile societății, la 31.12.2018, constituie 13221,5 mil. lei, inclusiv față de părțile afiliate – 9979,1 mil. lei. De asemenea, capitalul propriu al S.A. „MoldovaGaz”, la finele anului 2018, a înregistrat o valoare negativă de 841,3 mil. lei, iar pierderea neacoperită a anilor precedenți a constituit 2572,9 mil. lei. Cu toate acestea, în rezultatul activității economico-financiare în anul 2018, societatea a obținut profit net de circa 191,5 mil. lei.

Așadar, în condițiile unei lichidități curente de 0,53 unități la situația din 31.12.2018 și a unui levier financiar negativ (rata generală de acoperire a capitalului propriu negativă), se atestă o situație economico-financiară dificilă la această entitate, persistînd riscul considerabil de neonorare/ insuficiență a resurselor pentru onorarea obligațiilor asumate.

În același timp, se constată că pe parcursul anilor 2016-2017, indicatorii economico-financiar ai societății au înregistrat un trend ascendent de îmbunătățire, ca rezultat al ajustării tarifelor la gazele naturale în anul 2016. Cu toate acestea, reducerea cu circa 20% a tarifelor la gaze pentru consumatori operată de ANRE în luna martie 2018, a condiționat diminuarea profitului net al societății comparativ cu anul 2017 de circa 10 ori.

Concomitent, se constată dependența directă a indicatorilor economici ai societății de fluctuația cursului valutar (ratei de schimb a monedei naționale), fapt care reprezintă un risc major pentru entitate în lipsa unor instrumente de acoperire a eventualelor pierderi din activitatea financiară.

Tabelul 8. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității S.A. „Moldovagaz”, în dinamică (mil. lei)

Nr. d/o	Indicatori economico-financiar	2015	2016	2017	2018	Dinamica
S.A. „Moldovagaz”						
1	active totale	11824.4	12030.1	12771.3	12380.2	
2	capital propriu	-3395.8	-3132.7	-1032.7	-841.3	
3	datorii totale	15220.1	15162.8	13804.0	13221.5	
4	venituri din vânzări	5162.2	5759.5	5650.6	5170.2	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	-151.8	484.8	94.8	196.9	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	-2959.9	-222.4	2028.8	-5.4	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	-3111.7	262.4	1926.1	191.5	

Generalizând asupra celor expuse, se constată că o parte din entitățile supuse analizei se confruntă cu o serie de probleme comune precum: rata scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), marja scăzută sau negativă a profitului (rezultatului) operațional (activitatea de bază nu aduce profit), finanțarea activelor preponderent din surse împrumutate (la 8 din 21 entități analizate) etc. La fel, se atestă că activitatea unor entități este expusă inclusiv riscului valutar (condiționat de procurarea combustibilului, gazelor naturale, energiei electrice, contractarea împrumuturilor în valută străină etc.) care, în lipsa unor instrumente

eficiente de gestionare a acestor riscuri, poate influența considerabil situația financiară a entităților și respectiv crește riscurile fiscale aferente.

Relațiile întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu bugetul de stat

Pe parcursul anilor 2016-2018, au fost efectuate plăți bugetare către întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni, sub formă de subvenții, aport la capitalul social, acordare de împrumuturi recreditate din surse externe prin intermediul Ministerului Finanțelor. Subvențiile sunt oferite în mare parte entităților din domeniul teatral-concertistic, pentru compensarea cheltuielilor (circa 60% din totalul subvențiilor). De asemenea, pentru anul 2020 sunt prevăzute aporturi considerabile la capitalul social al Î.S. „Calea Ferată din Moldova” din contul împrumutului acordat de Banca Europeană de Investiții în cadrul proiectului „Proiectul de achiziție a locomotivelor și de restructurare a infrastructurii feroviare și aporturi la capitalul social al S.R.L. „Arena Națională”, reieșind din prevederile contractului de parteneriat public-privat.

Plățile întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni către bugetul de stat, sub formă de defalcări/ dividende, dobânzi și rambursări de împrumuturi sunt inferioare plăților din buget către aceste entități, fapt care a condiționat înregistrarea unei cifre nete negative în acest sens. Pentru perioada 2020-2022, obținerea transferurilor nete negative considerabile se datorează în mare parte debursărilor de mijloace financiare prognozate conform contractelor de recreditare, prin intermediul proiectelor investiționale finanțate din sursele BERD, BEI și Băncii Mondiale și implementate de S.A. „Termoelectrica”, Î.S. „Moldelectrica”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova”.

Un sumar al plăților bugetare nete, efectuate în perioada 2016-2018, și o prognoză a acestora pentru perioada 2020-2022 se prezintă în tabelul 9.

Tabelul 9. Plăți bugetare aferente întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni, mil. lei

Nr.	Indicatori	2016* executat	2017* executat	2018 executat	2019 rectificat	2020 prognozat	2021 prognozat	2022 prognozat
I.	<i>Plăți de la buget către Î.S.¹⁵ și S.C. sub formă de:</i>							
I.1	Subvenții, total	181,9	256,6	300,2	248,5	391,2	665,8	316,0
	inclusiv:							
	Î.S.	180,1	254,8	267,3	206,6	389,6	664,2	314,4
	S.A.	1,8	1,8	32,9	41,9	1,6	1,6	1,6
I.2	Aport la capitalul social, total	14,82	13,5	211,7	361,7	487,0	258,0	217,0
	inclusiv:							
	Î.S.	14,8	12,5	109,7	261,7	415,4	183,1	140,0
	S.A.	0,02	1,0	102,0	100,0	71,6	74,9	77,0
I.3	Împrumuturi recreditate din surse interne și externe, total	315,6	313,4	387,9	363,6	1862,3	1404,6	2126,6
	inclusiv:							
	Î.S.	22,9	50,6	263,1	250,1	1811,3	1404,6	2126,6
	S.A.	292,7	262,8	124,8	113,5	51,0	-	-
I.4	TOTAL (I.1+I.2+I.3):	512,32	583,5	899,8	973,8	2740,5	2328,4	2659,6
II.	<i>Plăți de la Î.S. și S.C. în bugetul de stat, sub formă de:</i>							
II.1	Defalcări și dividende, total	124,4	167,1	202,6	131,1	126,1	118,0	107,6
	inclusiv:							
	defalcări din profitul Î.S.	48,1	44,4	50,0	39,4	35,6	30,3	27,4

¹⁵ Întreprinderile de stat urmează a fi reorganizate fie în instituții publice fie în societăți comerciale. Pentru unele din întreprinderi deja au fost elaborate proiectele de hotărâri ale Guvernului de reorganizare a acestora în instituții publice. Din acest motiv, sumele prognozate, în special la subvenții, pentru perioada 2020-2022 pot devia semnificativ față de executare.

Nr.	Indicatori	2016* executat	2017* executat	2018 executat	2019 rectificat	2020 prognozat	2021 prognozat	2022 prognozat
	dividende aferente cotei statului în S.A.	76,3	122,7	152,6	91,7	90,5	87,7	80,2
II.2	Rambursări de împrumuturi și dobânzi aferente, total (II.2.1+II.2.2)	69,21	77,7	93,1	107,9	181,6	268,2	423,7
	din care rambursarea garanțiilor	0,91	-	2,8	1,4	-	-	-
II.2.1	rambursări de dobânzi	29,38	42,6	47,6	41,8	49,4	66,0	77,2
	inclusiv:							
	Î.S.	28,01	31,5	30,9	25,1	40,4	56,9	68,3
	S.A.	1,37	11,1	16,7	16,7	9,0	9,1	8,9
II.2.2	rambursări de împrumuturi	39,83	35,1	45,5	66,1	132,2	202,2	346,5
	inclusiv:							
	Î.S.	37,98	35,1	42,1	55,5	92,6	160,5	303,5
	S.A.	1,85	-	3,4	10,6	39,6	41,7	43,0
II.3	TOTAL (II.1+II.2)	193,61	244,8	295,7	239,0	307,7	386,2	531,3
III.	Transferuri nete (II.3-I.4)	-318,71	-338,7	-604,1	-734,8	-2432,8	-1942,2	-2128,3

*- au fost efectuate corecții ale sumelor recreditate pentru anul 2016, la societățile comerciale și ale sumelor aferente subvențiilor pentru anul 2017, la întreprinderile de stat.

În perioada anilor 2016-2019 nu au fost acordate garanții de stat întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni, la contractarea creditelor. La momentul actual, are loc rambursarea garanțiilor pentru împrumuturile contractate până în anul 1999. De asemenea, nu se preconizează oferirea garanțiilor de stat pentru anii viitori. Soldul datoriei pentru împrumuturile aferente întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni pentru perioada 2016-2019, se prezintă în tabelul 10.

Începând cu anul 1992 și până în prezent au fost recreditate 6 întreprinderi de stat prin intermediul proiectelor investiționale, finanțate din surse externe. La situația din 30.09.2019, datoriile acestora se cifrează la cca 1294,1 mil. lei (0,6% din PIB), dintre care datoriile cu termen de achitare expirat constituie 89,5 mil. lei (0,04% din PIB). Cei mai mari beneficiari ai creditelor externe, recreditate prin intermediul proiectelor investiționale, în perioada anilor 2016-2019 sunt S.A. „Termoelectrica”, S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Moldelectrica” – pentru reabilitarea rețelelor de transport electric/ sistemului de termoficare, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” - pentru reabilitarea infrastructurii feroviare și procurarea locomotivelor.

Tabelul 10. Soldul datoriei aferent împrumuturilor recreditate din surse interne și/sau externe și acordate sub garanție de stat, întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni, mil. lei

Nr.	Indicatori	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	30.09.2019
1.	Soldul datoriei pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, total	723,6	896,0	1233,8	1294,1
	inclusiv:				
	Î.S.	385,5	357,6	572,7	575,5
	S.A.	338,1	538,4	661,1	718,6
2.	Soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat, total				
	inclusiv:				
	Î.S.	17,2	15,8	14,8	15,3
	S.A.	-	-	-	-
3.	TOTAL (1+2):	740,8	911,8	1248,6	1309,4

* soldul datoriei aferente întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, și soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat nu se prognozează în Legea bugetului de stat și CBTM.

Neachitarea de către întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni a obligațiilor față de instituțiile financiare pe creditele externe recreditate devine obligațiune convențională de stat, fapt care creează riscul de stingere a obligațiilor date din contul surselor bugetului de stat și prezintă principalul risc pentru buget, asociat acestui sector. Este dificil de estimat probabilitatea riscurilor asociate întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni, însă este clar că impactul acestor riscuri asupra bugetului care se poate materializa prin capitalizarea acestor entități, sau prin nerambursarea creditelor acordate, poate fi considerat ca fiind unul ridicat (semnificativ).

Măsuri de atenuare a riscurilor

Măsurile de atenuare a riscurilor aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat se referă în prim plan la consolidarea cadrului legal ce reglementează activitatea acestor entități, prin fortificarea instrumentelor de administrare și supraveghere a entităților cu capital de stat de către organele de conducere/ fondator, precum și prin promovarea principiilor de bună guvernare și transparentizarea activității desfășurate.

În acest sens, *cu privire la consolidarea cadrului legal aferent administrării proprietății publice și entităților economice cu capital de stat*, se enunță că:

- prin Hotărârea Guvernului nr.484/2019 pentru aprobarea unor acte normative privind punerea în aplicare a Legii nr.246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, au fost aprobate: statutul model al întreprinderii de stat/ municipale, regulamentul model cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea funcției vacante de administrator al întreprinderii de stat, modelul contractului individual de muncă al administratorului întreprinderii de stat/municipale, regulamentul model al consiliului de administrație și regulamentul model al comisiei de cenzori a întreprinderii de stat.

- la data de 26.12.2018, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr.1271 privind aprobarea modificărilor ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului (în vigoare din 18.01.2019), potrivit căreia au fost consolidate și suplinite funcțiile Agenției Proprietății Publice în materie de administrare a proprietății publice și de administrare corporativă a întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital de stat. Au fost majorate statele de personal și revizuită structura Agenției, prin crearea subdiviziunilor noi care să permită analiza și evaluarea indicatorilor de performanță a entităților, identificarea soluțiilor optime de implementare a politicilor sectoriale, financiare, investiționale ale statului prin intermediul entităților cu capital de stat etc.

- în temeiul modificărilor operate la Legea nr.121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice din data de 30.11.2018, prin Hotărârea Guvernului nr.91/2019 a fost aprobat Regulamentul cu privire la valorificarea terenurilor proprietate publică a statului, care stabilește modul de valorificare a terenurilor proprietate publică a statului, prin transmiterea terenurilor de către Agenția Proprietății Publice în locațiune/arendă/superficie/ comodat/instituirea servituții, în cazul în care aceasta este compatibilă cu uzul public, sau de vânzare-cumpărare a acestora.

- în conformitate cu propunerile Băncii Mondiale în cadrul Operațiunii Politicilor de Dezvoltare pentru anul 2020, s-a agreeat asupra elaborării unui document de politici publice (strategie/concept/program) cu privire la raționamentul proprietății publice în cadrul entităților economice cu capital de stat (politica de proprietate). Documentul urmează să reflecte în mod special principiile care stau la baza menținerii în proprietatea statului a unor întreprinderi de stat și societăți comerciale cu capital de stat, precum și principiile în baza cărora se va decide asupra expunerii la privatizare a altor entități economice cu capital de stat, fiind însoțit de un plan de acțiuni concrete pe termen mediu în vederea reorganizării entităților cu capital de stat, privatizării lor și îmbunătățirii administrării corporative pentru entitățile care rămân în proprietatea statului.

Cu privire la procesul de reorganizare al entităților economice cu capital de stat, se menționează că:

- întru executarea art. 19 alin. (3) lit. b) din Legea nr.246/2017, continuă procesul de reorganizare a întreprinderilor de stat prin fuziune (comasare) a celor cu gen similar de activitate în vederea optimizării resurselor și de transformare a unor întreprinderi de stat în instituții publice, care preponderent prestează servicii populației/realizează funcții ale statului. Astfel, se atestă că în perioada 2018 - 2019 au fost aprobate o serie de Hotărâri de Guvern cu privire la reorganizarea întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare. În acest sens, 13 întreprinderi de stat au finalizat procesul de reorganizare în instituții publice (fie prin transformare, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Pentru alte 22 entități cu capital de stat, din care 14 sînt întreprinderi din domeniul teatral și concertistic, au fost aprobate Hotărâri de Guvern de reorganizare și actualmente derulează procesul de reorganizare (fie în instituții publice, fie în societăți comerciale). Totodată, pentru reorganizarea a 6 întreprinderi de stat au fost elaborate proiecte de hotărâri ale Guvernului de către autoritățile competente și inițiate consultări publice.

- în temeiul art.14 alin.(3) din Legea nr.246/2017, care prevede că întreprinderea de stat poate fi radiată din oficiu din Registrul de stat al persoanelor juridice, în condițiile art.26 din Legea nr.220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice, au fost aprobate 2 Hotărâri de Guvern cu privire la radierea unor întreprinderi de stat (nr.213/2019 și 278/2019), prin care s-a acceptat inițierea radierii, a 212 întreprinderi inactive de către Agenția Servicii Publice.

Cu privire la măsurile de administrare ale entităților economice cu capital de stat, se remarcă că, Agenția Proprietății Publice în calitate de unic fondator al întreprinderilor de stat și deținător de acțiuni/ părți sociale în societățile comerciale, în vederea consolidării, protecției și valorificării competente a proprietății publice de stat, intensifică dialogul cu aceste entități prin:

- convocarea ședințelor corpului administrativ superior al sectorului proprietății publice; solicitarea inventarierii bunurilor imobile administrate de entități; solicitarea prezentării dărilor de seamă privind mărimea și circulația proprietății publice, însoțite de note explicative privind cauzele majorării/diminuării veniturilor din vânzări, cheltuielilor, profitului (pierderilor) nete și o descriere succintă a problemelor cu care se confruntă entitatea; solicitarea înregistrării bunurilor imobile neînregistrate; solicitarea diverselor informații pentru stabilirea indicatorilor de performanță pentru entități și publicarea obligatorie a informațiilor stabilite de lege întru transparentizarea activității lor.

- convocarea ședințelor sectoriale cu administratorii întreprinderilor de stat și directorii societăților comerciale din administrare, în cadrul cărora sînt elucidate performanțele și identificate problemele din activitatea entităților, precum și efectuarea vizitelor de lucru în cadrul întreprinderilor de stat.

- identificarea, culegerea și prelucrarea informației relevante despre starea și rezultatele diverselor operațiuni, procese și tranzacții, pentru monitorizarea activității entităților economice cu capital de stat, în scopul stabilirii unor indicatori de performanță țintă plauzibili, conform situației concrete și capacităților (tehnologice, financiare, umane, de piață) a entităților economice de stat și tendințelor sectoriale.

2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar

Tendențe și evoluții recente

Problemele din sectorul financiar pot genera costuri pentru bugetul de stat. Unele costuri posibile sunt directe: în cazul crizelor, guvernul poate injecta capital în băncile problematice sau proteja creditorii (deponenții) de pierderi pentru a preveni probleme financiare mai grave. Suplimentar, crizele financiare pot rezulta în costuri fiscale indirecte, deoarece reduc producția economică și, prin urmare, veniturile din impozite și taxe, determinarea acestora însă presupune estimări mult mai complexe.

În perioada de referință, în sectorul bancar a continuat tendința de creștere a activelor, depozitelor, capitalului, băncile fiind capabile să acopere riscurile ce rezultă din activitatea lor. De asemenea, băncile dispun de lichiditate și profitabilitate înaltă. Cu toate că în sectorul bancar a avut loc descreșterea activității de creditare în perioadele precedente, în 2018-2019 creditarea bancară a revenit pe trend crescător după 4 ani consecutivi de scădere, concomitent cu o descreștere semnificativă a stocului creditelor neperformante.

Pe parcursul perioadei 2009-2016 au fost retrase licențele de desfășurare a activităților financiare la 5 bănci:

- 1) BC „Investprivatbank” S.A.
- 2) BC „Universalbank” S.A.
- 3) Banca de Economii S.A.
- 4) BC „BANCA SOCIALĂ” S.A.
- 5) B.C. „UNIBANK” S.A.

BC „Investprivatbank” S.A.

Licența băncii a fost retrasă la data de 19.06.2009, urmare a insolvabilității acesteia.

În cadrul procesului de lichidare BC „Investprivatbank” S.A. a contractat un împrumut de la Banca de Economii S.A. în valoare de 589,9 mil. lei. Ulterior, la 30.09.2011 (conform Legii nr.190/2011 privind unele măsuri suplimentare de asigurare a stabilității financiare, Ministerul Finanțelor a subrogat Banca de Economii S.A. în raporturile legate de creanța respectivă față de BC „Investprivatbank” S.A., prin emiterea de către Ministerul Finanțelor a obligațiunilor de stat și transmiterea acestora către Banca de Economii S.A. în scop de preluare a creanței Băncii de Economii S.A. față de BC „Investprivatbank” S.A. în valoare de 428,5 mil. lei. La 30.09.2019 soldul datoriei BC „Investprivatbank” S.A. față de Ministerul Finanțelor a constituit 357,6 mil. lei.

BC „Universalbank” S.A.

Licența băncii a fost retrasă la data de 15.02.2012, urmare a insolvabilității acesteia.

Banca nu a beneficiat de garanții sau injectii de capital.

Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A., BC „UNIBANK” S.A.

Licențele acestor trei bănci au fost retrase la data de 16.10.2016, urmare a insolvabilității lor.

Anterior retragerii licenței, în perioada noiembrie 2014 – octombrie 2015, BNM a acordat Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A. credite de urgență asigurate cu garanții de stat (prin Hotărârile de Guvern nr.938 din 13.11.2014 și nr.124 din 30.03.2015), în sumă totală de 14 121,7 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 9 273,2 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 2 700,0 mil. lei;

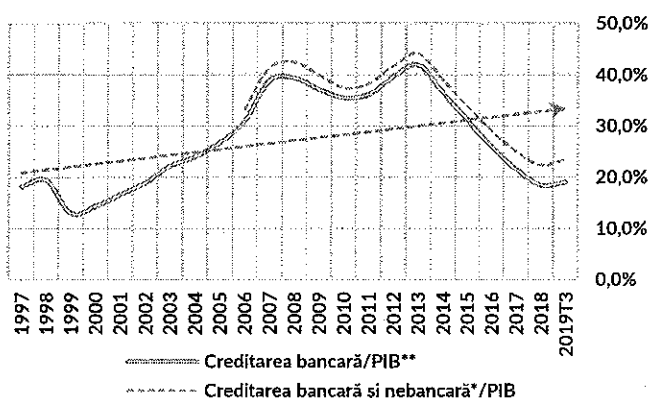
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 2 148,5 mil. lei.

În conformitate cu Legea nr.235/2016, Ministerul Finanțelor a subrogat Banca Națională a Moldovei în raporturile legate de creanța față de Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. prin emiterea obligațiunilor de stat în valoare egală cu creditele neachitate de către Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. Astfel, au fost emise obligațiuni de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, care au fost transmise în contul Băncii Naționale.

La data de 30.09.2019 soldul datoriei celor 3 bănci față de Ministerul Finanțelor a constituit 11 762,8 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 7 910,5 mil. lei;

Graficul 13. Indicatorul credite-în-PIB este inferior trendului pe termen lung

*creditarea nebancaară include soldul împrumuturilor acordate de organizațiile de creditare nebancaară și asociațiile de economii și împrumut;

**PIB prognozat pentru anul 2019
Sursa: BNM, CNPF, BNS, MEI

Băncii Naționale a Moldovei în scopul executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015 pentru cele trei bănci, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul deservirii obligațiilor de stat respective (plata dobânzilor și a sumei principale) se situează sub 0,4% din PIB în perioada anilor 2020-2022.

Tabelul 11. Plățile MF pentru deservirea obligațiunilor de stat emise în scopul executării obligațiilor la garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015*)

	2019 aprobat	2020 prognoza	2021 prognoza	2022 prognoza
- mil. lei	844,5	853,0	867,9	894,3
- % din PIB	0,4	0,4	0,3	0,3

*) conform graficului de emisiune și răscumpărare a obligațiunilor de stat

- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 2 023,0 mil. lei;

- B.C. „UNIBANK” S.A. – 1 829,3 mil. lei.

În același timp, Banca Națională a aplicat unele prevederi ale Legii privind redresarea și rezoluția băncilor nr. 232/2016 în vederea asigurării unei activități sănătoase și prudente a băncii în perioada de soluționare a deficiențelor identificate.

Prognoze bugetare pe termen mediu

Având în vedere emisiunea obligațiunilor de stat în valoare de 13341,2 mil. lei, pe termen de până la 25 de ani, care au fost transmise în contul

Evaluarea riscurilor viitoare

Experiența internațională sugerează că există o probabilitate mai mare de apariție a crizelor financiare după o perioadă în care împrumuturile totale din economie au crescut rapid. În ultimii ani creditarea marchează dinamici inferioare în raport cu evoluția economiei. Suma totală a creditelor acordate de toate instituțiile financiare a descrescut considerabil în ultimii ani revenind pe un trend crescător doar în 2018. Raportul Credite în PIB la situația actuală este sub media pe ultimii 20 ani, ceea ce indică asupra lipsei unei creditări excesive în economie, care ar putea duce la acumularea riscurilor prociclice.

Expunerea maximală a statului față de sectorul bancar poate fi exprimată prin suma obligațiilor totale a sectorului bancar (cu excepția capitalului) care la finele trimestrului III 2019 însumează 34,4% din PIB. Această cifră oferă un indiciu brut al pasivelor maxime posibile pe care guvernul ar putea fi solicitat să le asume într-un scenariu extrem de puțin probabil (cel mai rău caz). Cea mai semnificativă parte a obligațiilor bancare reprezintă depozitele clienților care la finele trimestrului III 2019 au constituit 66,0 mld. lei, dintre care suma depozitelor garantate de Fondul de Garantare a depozitelor în sistemul bancar (FGDSB), în limita plafonului actual de 20 mii lei, reprezintă 7,6 mld. lei. Reieșind din resursele financiare ale FGDSB la situația 30.09.2019 (564,6 mil. lei) suma depozitelor garantate dar neacoperite de Fond constituie 7,0 mld. lei sau 3,4% din PIB.

Conform datelor raportate la situația din 30.09.2019, băncile dispun de capital și lichidități peste limitele reglementare și prezintă o reziliență solidă împotriva efectelor deteriorării calității creditelor și lipsuri temporare de lichiditate. Nivelul înalt al indicatorului ratei fondurilor proprii totale (media pe sector – 25,65%, limita reglementată pentru fiecare bancă $\geq 10\%$) reprezintă un nivel de capital confortabil pentru eventualele pierderi neașteptate. Lichiditatea curentă pe sector (Active lichide/Total active $\geq 20\%$) constituie 50,41%, astfel jumătate din activele sectorului bancar sunt concentrate în active lichide. La nivel agregat, activele lichide totale acoperă în totalitate soldul depozitelor persoanelor fizice – 100,2%.

Mai jos sunt prezentați principalii indicatori pentru aprecierea solidității financiare:

Tabelul 12. Indicatori de soliditate financiară

Indicatorul	30.09.2019	31.12.2018	Media 5 ani
Fonduri proprii, mil. lei	11.426,3	10.826,2	10.365,0
Rata fondurilor proprii totale ($\geq 10\%$), %	25,7	26,6	27,9
Rata creditelor neperformante, %	10,2	12,5	13,5
Lichiditatea curentă (Active lichide/Total active $\geq 20\%$), %	50,4	54,6	50,3
Soldul activelor lichide/Soldul depozitelor persoanelor fizice, %	101,0	109,0	99,7
Creditele sectorului financiar/PIB*, %	23,51	22,33	24,52

*PIB prognozat de Ministerul Economiei și Infrastructurii pentru anul 2019

Sursa: BNM, CNPF, BNS, MEI

De menționat că pe parcursul a 9 luni ale anului 2019 a fost marcată dinamică descendentă a ponderii creditelor neperformante în total credite pe sector. Această tendință favorabilă se datorează reducerii soldului total al creditelor nefavorabile (-9,0%), concomitent cu creșterea stocului total al creditelor acordate de bănci (11,7%) care au rezultat într-o îmbunătățire a ratei creditelor neperformante cu 2,3 p.p.

Măsuri de atenuare a riscurilor

În vederea menținerii stabilității sectorului bancar autohton și asigurării dezvoltării acestuia, în perioada recentă au fost întreprinse un șir de măsuri. Acestea măsuri sunt menite, inclusiv, să reducă posibilele necesități de intervenție a Guvernului, și, respectiv, riscurile fiscale, asociate sectorului financiar. Astfel în perioada 2019 a fost marcat prin multiple modificări ale cadrului legislativ și normativ aferent sistemului financiar-bancar, printre care:

- A fost aprobat Regulamentul cu privire la expunerile mari. Regulamentul stabilește cerințe privind calculul valorii expunerii, limitele maxime admisibile ale riscului de concentrare a expunerilor băncii față de un client sau un grup de clienți aflați în legătură, ale concentrărilor în portofoliul de expuneri, precum și cerințe aferente monitorizării, administrării și raportării expunerilor mari. Regulamentul stabilește obligativitatea băncii de a dispune de reglementări interne, inclusiv proceduri de control și administrare pentru identificarea clienților aflați în legătură, de proceduri administrative și contabile riguroase și de mecanisme adecvate de control intern care să îi permită să identifice, să administreze, să monitorizeze, să raporteze și să înregistreze toate expunerile mari față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură.

- A fost modificat Regulamentul privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate. Modificările și ajustările propuse se axează, în special, pe următoarele aspecte:

- determinarea valorii expunerilor față de persoanele afiliate similar celor prevăzute în Regulamentul cu privire la expunerile mari;

- aducerea în concordanță a termenilor în contextul Regulamentului cu privire la expuneri mari;

- perfecționarea procesului de prezumare a anumitor persoane ca afiliate băncii;

- reexaminarea caracteristicilor utilizate de Banca Națională pentru identificarea persoanelor care au relații sau efectuează tranzacții cu banca și/sau cu persoanele afiliate acesteia, ca urmare a practicii de supraveghere;

- stabilirea cerințelor minime cu privire la politicile și procedurile interne ale băncilor aferente gestionării riscurilor asociate tranzacțiilor cu persoane afiliate.

- Au fost aprobate modificări la Instrucțiunea cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere și la Regulamentul cu privire la poziția valutară deschisă. Deciziile au fost luate cu scopul de a ajusta raportarea aferentă expunerilor mari și poziției valutare deschise, conform cerințelor stabilite în cadrul normativ și a celor mai bune practici de reglementare a piețelor financiar-bancare internaționale.

- La 4 aprilie 2019 a intrat în vigoare Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor care va îmbunătăți cadrul de reglementare și supraveghere bancară în special în domeniul gestionării riscurilor. Conform regulamentului menționat, băncile, în termen de până la 30 aprilie 2019, au prezentat pentru prima dată raportări privind procesul de evaluare a adecvării capitalului intern (ICAAP) pentru situația din 31 decembrie 2018. Prin intermediul ICAAP băncile își evaluează profilul de risc și gradul de adecvare a capitalului intern în raport cu acesta, iar BNM în cadrul procesului de evaluare și supraveghere (SREP) va analiza procesul ICAAP și suficiența capitalului intern estimat de bănci.

- A fost aprobată Metodologia de supraveghere și evaluare a activității băncilor (SREP), prin care sunt transpuse standardele internaționale și cele mai bune practici în domeniul supravegherii

sectorului bancar. Aceasta va permite aplicarea unei abordări de ansamblu, prin depistarea timpurie a deficiențelor și a riscurilor băncilor, care va contribui la eficientizarea supravegherii, asigurarea viabilității și stabilității sectorului bancar. Pe parcursul semestrului II 2019 urmează a fi elaborate rapoartele SREP aferente băncilor.

- Un pas important a marcat intrarea în vigoare a Legii 209/2018 cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară, prin care se stabilește autoritatea națională macroprudențială desemnată, responsabilă de coordonarea realizării politicii macroprudențiale și a activităților în vederea prevenirii și remedierii situațiilor de criză financiară sistemică. Legea trasează obiectivele Comitetului Național de Stabilitate Financiară (CNSF) și atribuțiile aferente acestuia. În primele 9 luni ale anului 2019, CNSF s-a reunit în 3 ședințe în care s-a analizat situația curentă și evoluțiile din sistemul financiar, în rezultatul cărora au fost emise recomandări către autorități relevante de a identifica și lua măsuri în vederea atenuării unor potențiale riscuri și deficiențe în sistemul financiar-bancar.

Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor va contribui la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențiali investitori și creditori ai băncilor, precum și pentru deponenți. Cadrul nou condiționează dezvoltarea noilor produse și servicii financiare, datorită asigurării unui mediu de stabilitate financiară ce permite menținerea solidității financiare a băncilor și a întregului sistem.

2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”

Programul de stat „Prima Casă” are drept scop facilitarea accesului persoanelor fizice la achiziția unei locuințe prin contractarea de credite garantate parțial de stat (50 la sută din soldul creditului acordat), în special pentru familii tinere. Implementarea Programului respectiv are loc prin intermediul Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii.

La situația din 30 septembrie 2019, soldul creditelor garantate acordate în cadrul Programului a constituit 805,6 mil. lei, în Legea bugetului de stat pentru anul 2019 (rectificat) fiind prevăzută limita soldul garanțiilor de stat interne în sumă de 1 100,0 mil. lei, iar pentru onorarea angajamentelor aferente executării garanțiilor de stat - 5,0 mil. lei.

Având în vedere soldul garanțiilor de stat ce ar putea fi emise pe termen mediu în cadrul Programului de stat „Prima casă”, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul acestor garanții se situează sub 0,02% din PIB în perioada anilor 2020-2022. De menționat că, în anul 2019 nu au fost activate careva garanții de stat în cadrul programului respectiv, iar pe termen mediu 2020-2022 riscurile de activare a garanțiilor de stat sunt reduse, ținând cont de capacitatea bună de plată a beneficiarilor în legătură cu condițiile avantajoase de creditare și programele de compensare oferite în cadrul Programului de stat „Prima Casă”.

Tabelul 13. Prognoza soldului garanțiilor de stat și a plăților contingente aferente

	2016	2017	2018	2019 aprobat	2020 prognoză	2021 prognoză	2022 prognoză
Soldul garanțiilor de stat la sfârșit de perioadă¹⁶⁾							
- mil. lei	0,0	0,0	258,3	1000,0	1600,0	2100,0	2600,0
- % din PIB	0,0	0,0	0,1	0,5	0,7	0,8	1,0
Plăți MF în calitate de garant pentru garanțiile de stat emise							
- mil. lei	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	50,0	50,0
- % din PIB	0,0	0,0	0,0	0,02	0,02	0,02	0,02

2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP)

Parteneriatul public-privat (PPP) reprezintă o formă de cooperare între autoritățile publice și mediul de afaceri ce se instituie în scopul contribuției la atragerea de investiții private pentru realizarea proiectelor de interes public. Cadrul normativ este reglementat prin Legea nr. 179-XVI din 10.07.2008 cu privire la parteneriatul public-privat.

La momentul actual, de către Agenția Proprietății Publice sunt monitorizate 45 de contracte PPP, dintre care 15 la nivel central și 30 la nivel local, din totalul cărora 9 contracte fiind suspendate, iar 10 reziliate.

Proiectele de parteneriat public-privat au fost inițiate în următoarele trei domenii:

- în domeniul ocrotirii sănătății sunt înregistrate 16 contracte PPP și concesiune;
- în domeniul construcțiilor fondului locativ pentru angajații din sectorul public sunt înregistrate 7 contracte de parteneriat public-privat și concesiune;
- în domeniul modernizării serviciilor publice sunt înregistrate 22 contracte de parteneriat public-privat și concesiune.

Tabelul 14. Contractele PPP pentru perioada 2011-2018 (la nivel central și local) și domeniile de activitate la situația din 30.09.2019*

Domeniile	Total general	Total		Active		Suspendate		Reziliate	
		Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local
1.Ocrotirea sănătății	16	4	12	3	4	1	3		5
2.Construcțiile fondului locativ pentru angajații din sectorul public	7	5	2	4			1	1	1
3.Modernizarea serviciilor publice	22	6	16	5	10	1	3		3
Total	45	15	30	12	14	2	7	1	9

*sursa: Agenția Proprietății Publice

¹⁶cu excepția garanțiilor de stat emise în anii 2014-2015 pentru asigurarea stabilității sistemului financiar național, care au fost convertite în anul 2016 în datorie de stat

Valoarea totală planificată a investițiilor conform contractelor PPP, a însumat 349,1 mil.euro la nivel central și 11,9 mil.euro la nivel local, ceea ce reprezintă 3,6% din PIB (2018). Parteneriatul privat a efectuat investiții în sumă totală de 93,2 mil.euro și respectiv 2,8 mil.euro, care prezintă o pondere de aproximativ 1,0 % din PIB în 2018. Totodată, două treimi din această sumă revine pentru modernizarea aeroportului Chișinău, care reprezintă un tip de concesiune. În prezent, există un singur parteneriat în sens mai restrâns, care poate necesita cheltuieli guvernamentale regulate: noua arenă națională din Chișinău.

Din totalitatea proiectelor PPP ce activează la nivel central, doar în cadrul unuia au fost efectuate plăți directe din bugetul de stat - pentru Arena polivalentă de interes național. Statul a contribuit la capitalul social S.R.L. „Arena Națională” în anii 2018-2019 cu aport în mărime de 202,0 mil.lei, alocate prin plăți directe. În cadrul celorlalte proiecte, deși plăți directe în buget nu sunt prevăzute, riscurile fiscale se pot materializa în cazuri de reziliere a contractelor și achitării unor despăgubiri sau rambursării investițiilor efectuate la momentul rezilierii contractului.

Mai jos sunt descrise unele parteneriate publice-private de interes național și situația actuală a acestora.

Parteneriat public-privat „Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 250 din 21.03.2018, care are ca obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național. Contract semnat între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”, la 24.08.2018, pe un termen de 12 ani, cu o valoare a investițiilor de 43 mil.euro.

În anul 2018 au fost efectuate investiții în valoare de 8,5 mil.euro fiind executate lucrări de proiectare și de construcție-montaj. Totodată, statul a venit cu o contribuție financiară de 202,0 mil. lei, ca aport în capitalul social al Societății cu Răspundere Limitată „Arena Națională. Partenerul privat va asigura finanțarea și efectuarea lucrărilor de proiectare, construcție, dotare tehnică și dare în exploatare a arenei polivalente de interes național. Investițiile executate urmează a fi recuperate din veniturile obținute în urma operării arenei polivalente.

În luna iunie 2019 contractul a fost modificat prin majorarea sumei investiției cu 1,5 mil. euro, necesare pentru a asigura complexul arena polivalentă de interes național cu căile de acces și ieșire, pentru a respecta normele de siguranță prevăzute de legislația în vigoare. Mai mult, pentru a asigura complexul arena polivalentă cu comunicațiile respective, este necesară exproprierea bunurilor imobile (terenuri și clădiri) proprietate privată, amplasate în mun.Chișinău com.Stăuceni. Totodată, este necesară declararea acestora, ca fiind de utilitate publică, iar plata despăgubirilor pentru exproprierea bunurilor imobile (terenurile și clădirile) se propune a fi efectuată din mijloacele alocate de la bugetul de stat.

Guvernul a întreprins măsuri urgente, după ce a identificat multiple nereguli, care aduc prejudicii bugetului de stat, precum și a investigat dosarul de concesiune a terenurilor aferente proiectului și construcției Arenei Chișinău.

Parteneriat public-privat „Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 438 din 19.06.2012, care are ca obiectiv modernizarea serviciilor aeroportuare. Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Avia Invest”, la 30.08.2013, pe un termen de 49 de ani, cu o valoare a investiției de 244,2 mil.euro. Concesionarul a raportat investiții în sumă de 76 720,2 mii euro. Partenerul privat are obligațiunea de a achita anual în bugetul de stat, redevența în mărime de 1% din suma venitului din vânzări ale întreprinderii începând cu august 2018, în anul 2019 fiind achitată prima redevență în suma de 2 727 mii lei pentru folosirea activelor aeroportului.

În cadrul proiectului au fost efectuate lucrări de modernizare și extindere a terminalului, pistei și iluminarea aerodromului, a fost construită și amenajată parcare auto multietajată cu o capacitate de aproximativ 800 locuri de parcare.

Recent, din motive de încălcare a procedurilor stabilite de lege, în perioada 2012-2013, care au condus la concesionarea Aeroportului Internațional Chișinău, Guvernul a abrogat cele patru hotărâri privind procesul acestuia. Mai mult ca atât, în august 2019, NR Investments Ltd din insula Guernsey a ajuns la un acord cu Avia Invest pentru a achiziționa 95% din compania concesionară a Aeroportului Internațional Chișinău.

Parteneriat public-privat „Modernizarea și eficientizarea activității Î.S. „Gările și Stațiile Auto”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.898 din 12.09.2018, care are ca obiectiv modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gările și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale. Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Gările Auto Moderne”, la 17.12.2018 pe un termen de 25 de ani, cu o valoare a investițiilor de 200 471 mii lei.

Partenerul privat în termen de 3 ani de la data semnării contractului urmează să finalizeze lucrările de modernizare a infrastructurii și activității celor 30 de filiale ale gărilor și stațiilor auto. Beneficiile directe ale partenerului public vor constitui valoarea medie a profitului net obținut de Î.S. „Gările și Stațiile Auto” ca rezultat al activității pentru ultimii 3 ani de până la semnarea contractului, ceea ce reprezintă 4 975 000 lei, cu o creștere anuală de 5%.

Investițiile efectuate pentru modernizarea și eficientizarea activității gărilor și stațiilor auto sînt asigurate de partenerul privat și, la încetarea contractului de parteneriat public-privat, se transmit în proprietatea partenerului public. Rambursarea investiției partenerului privat se va efectua din contul profitului net obținut ca rezultat al prestării serviciilor de autogară.

La momentul actual, ultimele două proiecte, descrise mai sus, se află în procese de chemare în judecată și de anchetă, iar în funcție de rezultatul acestora, pot apărea unele costuri pentru stat, care nu au fost prevăzute inițial.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
la nivel central							
1	PPP „Servicii de Radiologie și Diagnostic Imagistic”	renovarea și/sau construirea, echiparea, finanțarea și operarea serviciului de radiologie și diagnosticare imagistică	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / S.R.L. „Centrul Medical Magnific” și SRL „Euromed Diagnostic”	12 ani		117 606 600 lei (a.2012-2018)	3 514 844 lei (5% redevența a.2013-2015)
2	PPP „Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”	modernizarea serviciilor aeroportuare	Agencia Proprietății Publice / S.R.L. „Avia Invest”	49 ani	244,2 mil Euro	76 720,2 mii Euro	2 727,2 mil lei redevența în mărime de 1% din 30.08.2018
3	PPP „Construcția de locuințe și obiective de menire social-culturale pentru colaboratorii Ministerului Apărării și ai Armatei Naționale”	construcția de locuințe de serviciu pe terenul cu suprafața de 1,2434 ha, mun. Chișinău, str. V. Lupu nr.61/1.	Ministerul Apărării / S.R.L. „Alțconstruț”	4 ani	209 986 000 lei	și-a onorat obligațiile contractuale care a fost transmis la finele a. 2015	
4	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	modernizare a serviciului de dializă convențională și hemofiltrare	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / „BB-Handelsgesellschaft MBH” Germania	25 ani		10 mil lei (a.2015-2018)	4 181 878 lei (5% a. 2015-2018)
5	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	dotarea cu dispozitive medicale performante de ultimă generație, conform	Ministerul Sănătății (IMSP Centrul Național Științifico- Practic de Medicină Urgentă) /	25 ani		27,5 mil lei	759 727 lei (a. 2018)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
		standardelor Uniunii Europene	„BB-Hamodialyse Handelsgesellschaft MBH” Germania				
6	PPP „Construcția de locuințe și obiective de menire social-culturală din strada Sprâncenoaia nr. 1 și nr. 5, mun. Chișinău”	finalizarea lucrărilor de construcție pentru Blocul de cămine al Universității AȘM și construcția Cartierului locativ pe terenul cu suprafața de 3,123 ha, situat în mun. Chișinău str. Sprâncenoaia nr.1 și nr.5	Academia de Științe a Moldovei / S.R.L. „Basconlux”	4 ani	29 800 000 lei	Sunt la etapă finală lucrările de finalizare a celorlalte 8 blocuri locative	
7	PPP „Construcția de locuințe și obiective social-culturale pe terenul din strada N. Testimiteanu, nr.3, mun. Chișinău”	construcția de locuințe și obiective de menire social culturală	Ministerul Apărării / S.R.L. „Energotehcomplet”	49 de luni		335 de apartamente cu suprafața totală de 14 511,4 m2 , finalizate la cheie și date în exploatare	
8	PPP „ Construcția unui complex locativ cu locuințe de serviciu și a unei săli de sport la parter”	lucrări de proiectare, construcție și recepție finală a complexului locativ, care include apartamente de serviciu și o sală de sport la parter (inclusiv ospătărie 25 și spații hoteliere) pe terenul cu suprafața de 0,4731 ha, din mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 69/2	Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI / S.R.L. „Promilton”	390 zile lucrătoare de la primirea autorizației de construcție	24 000 000 lei (a.2018)	Din motivul reamplasării rețelelor ingineresti și a condițiilor meteorologice, graficul de execuție a lucrărilor este în întârziere cu aproximativ 150 de zile.	

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Piața la buget
9	PPP "Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice"	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și knowhow	Agencia Proprietății Publice / NGM SPC Limited și S.R.L. "NGM Company"	15 ani	cca. 6 milioane EUR		
10	PPP "Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale a Moldovei din sectorul automatelor de joc cu câștiguri bănești, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice"	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și know-how	Agencia Proprietății Publice / Novo Gaming M Technologies GmbH și S.R.L. "Novo Investment MLD"	15 ani	cca. 32 milioane Euro		
11	PPP „Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”	obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării / S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimcigli Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”	12 ani	43 000 000 Euro	8 500 000 EUR (a.2018)	
12	PPP „Privind modernizare și eficientizare activității Î.S. „Gările și Stațiile Auto	modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gările și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale	Agencia Proprietății Publice / S.R.L. „Gările Auto Moderne”	25 ani	200 471 511 lei		4 975 000 lei ca rezultat al activității pentru ultimii 3 ani de până la semnarea contractului (cu o creștere anuală de 5%)
Total (mil.euro)					349.1	93.2	0.8

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investitiei planificate	Investitii efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
la nivel local							
1	PPP „Centrul de Tomografie Computerizată” în cadrul IMSP Spitalul raional Orhei”	crearea unui centru de tomografie computerizată de înaltă performanță	Consiliul raional Orhei și IMSP Spitalul raional Orhei / S.R.L. „Euroclinic”	25 ani		7 901 902 lei (a.2012-2018)	340 661 lei (pentru locațiunea spațiului a.2012-2018)
2	PPP „Cabinetul Ultrasonografic din cadrul IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi”	crearea unui cabinet de USG de înaltă performanță	IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi / S.R.L. „Lenmed”	25 ani	300 000 lei		16 879 lei (pentru locațiunea spațiului a.2013-2018)
3	PPP „Modernizarea și reutilizarea tehnică a instalațiilor de epurare din mun. Bălți”	asigurarea populației cu servicii publice calitative de evacuare și epurare a apelor reziduale în mun. Bălți	Primăria mun. Bălți / S.R.L. „Glorin Ingering”	49 ani	minim 85 200 000 lei	7 105 099 lei (a.2014-2017)	4 157 765 lei (redeventa a.2013-2017)
4	PPP „Servicii de producere a combustibilului pe bază de biomasă în raionul Telenești”	producerea combustibilului și asigurarea populației și instituțiilor cu biocombustibil	Consiliul raional Telenești / SC S.R.L. „Alvisido Impex”	20 ani	333 680 lei	333 680 lei	81 600 lei (a.2018)
5	PPP „Serviciu de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți”	renovarea, dotarea și operarea serviciului de laborator în cadrul IMSP	Primăria mun. Bălți / SC S.R.L. „Imunitehnomed”	20 ani	23 880 372 lei	25 564 848 lei (a.2014-2018)	752 921 lei (a.2014-2017 redevență 6%)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
		Spitalul Clinic municipal Bălți					
6	PPP „Dezvoltarea infrastructurii termoelectrice pe biomasă în raionul Leova”	asigurarea cu termoelectricitate a instituțiilor publice din raza raionului Leova	Consiliul raional Leova / S.R.L. „Green Farm	11 ani și 7 luni	11 981 911 lei		
7	PPP „Centru de tomografie computerizată în cadrul IMSP Spitalul raional Ungheni”	prestarea serviciului de diagnosticare imagistică	Consiliul raional Ungheni (IMSP Spitalul Raional Ungheni) / S.R.L. „Euroclinic”	25 ani		7 887 752 lei (a.2015-2018)	46 297 lei (a.2016-2018 pentru locațiunea spațiului)
8	PPP „Reconstrucția complexului sportiv „Constructorul” situat pe str. Victoriei, 94A, pentru funcționarea clubului sportiv”	reconstrucția complexului sportiv „Constructorul”	Primăria municipiului Bălți / AO „Academia de tenis de masă din Bălți”	49 ani	2 600 000 lei	785 490 lei (a.2015-2018)	
9	PPP „Dezvoltarea infrastructurii termoelectrice pe biomasă în raionul Călărași	înființarea unui atelier de producere a brichetelor din deșeuri agricole, gestionarea optimă a utilităților și producerea biocombustibilului de calitate	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „VIGI”	12 ani	461 430 lei		30 000 lei (redevența a.2018)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
10	PPP „Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoeenergetice pe biomasă din raionul Ungheni”	asigurarea cu termoenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Ungheni / S.R.L. „Green Energo	10 ani	3 200 000 lei	892 009 lei (a.2017)	
11	PPP „Reabilitarea și reluarea activității complexului școlar din mun. Chișinău, str. Constantin Stamatii, 10”	reconstrucția capitală a complexului școlar din str. C. Stamatii, 10 și a complexului preșcolar din str. N. Costin, 63	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „Guzun V.E.”	50 ani	85 842 812 lei		
12	PPP „Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoeenergetice pe biomasă din raionul Nisporeni”	asigurarea cu termoenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Nisporeni / S.R.L. „Green Energo”	10 ani	2 350 000 lei		
13	Contract de concesiune a serviciilor de reciclare a deșeurilor de masă plastică în raionul Călărași	transmiterea de către partenerul public partenerului privat utilajul de reciclare a deșeurilor de masă plastică în scopul amenajării unui atelier de producere a granulelor din plastic	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „Maria Scurtu”	10 ani	966 170 lei		4 000 lei (redevența a.2018)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
14	PPP „Reconstrucția terenurilor sportive ale Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv”	reabilitarea și amenajarea terenului aferent al Liceului Internat Municipal cu Profil Sportiv	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „PRO Soccer Group”	49 ani	14 000 000 lei	cca 3 900 000 lei (a.2018)	
Total (mil.euro)							0.3

Sursa: Agenția Proprietății Publice https://app.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_fin_final_red_1_0.pdf

2.6 Alte riscuri

Fondurile de urgență ale Guvernului și documentele executorii

În conformitate cu prevederile art. 36 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar fiscale nr.181/2014, prin legea bugetară anuală în cadrul bugetului de stat au fost create Fondul de rezerva și Fondul de intervenție ale Guvernului. Administrarea acestora are loc în baza hotărîrii pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea fondurilor de urgență ale Guvernului nr. 862/2015, intrată în vigoare la începutul anului 2016. Existența unor astfel de alocații oferă Guvernului posibilitatea să răspundă prompt la anumite necesități de finanțare în situații imprevizibile și excepționale, care survin pe parcursul anului bugetar.

Executarea fondului de rezervă în perioada anilor 2016-2017 a fost la nivel de 60-70% din suma mijloacelor financiare aprobate inițial, atingînd 145% în anul 2018, pentru acoperirea necesităților financiare suplimentare intervenind prin majorarea alocațiilor la rectificările bugetului. Principalele direcții de utilizare ale fondului de rezervă au fost serviciile juridice (38%), achiziționarea echipamentelor medicale (10%) și a lucrărilor de reparații (8%).

Valorificarea mijloacelor financiare din fondul de intervenție a fost la un nivel scăzut în primul an de la punerea în aplicare a acestuia, ceilalți ani avînd un nivel de 70-80% din sumele prevăzute inițial. Fondul de intervenție este destinat finanțării cheltuielilor pentru lichidarea consecințelor calamităților naturale (ploi torențiale, ninsori abundente, secete, vînt puternic) și situațiilor excepționale (incendii), beneficiari fiind atît autoritățile publice centrale (72%), cît și autoritățile publice locale (28%).

Pînă în anul 2016 plățile efectuate în baza documentelor executorii erau reglementate în conformitate cu prevederile art. 36¹ din Legea nr. 847-XIII/1996, și anume, achitarea sumelor conform documentelor executorii se efectua indiferent dacă erau sau nu aprobate alocații în acest scop. Începînd cu anul 2016 plățile aferente documentelor executorii (cu executare silită și benevolă) se planifică în buget, iar executarea acestora este la nivel de 93% față de planul precizat, cu toate că, raportate la bugetul aprobat acestea atestă o subestimare permanentă a acestor cheltuielilor.

Deși sumele planificate în buget pentru fondurile de urgență și executarea documentelor executorii sunt de cele mai dese ori suficiente, totuși există cazuri cînd se atestă o insuficiență de resurse în scopurile menționate. De regulă, în astfel de cazuri se recurge la majorarea alocațiilor prevăzute la o rectificare bugetară. Totuși, o analiză a utilizării mijloacelor din aceste fonduri, în special repetitivitatea acestora, impune necesitatea de a prevedea astfel de cheltuieli în bugetele autorităților bugetare, responsabile de soluționarea problemelor care apar pe parcursul anului fără a recurge la direcționarea resurselor financiare suplimentare.